

CEZA GENEL HUKUKU

BÖLÜM 1- CEZA HUKUKU KURALLARININ UYGULAMA ALANI

I. YER BAKIMINDAN UYGULAMA

A) Mülklik (Ülkesellik) İlkesi

Türkiye’de işlenen suçlar hakkında Türk kanunları uygulanır. Fiilin kısmen veya tamamen Türkiye’de işlenmesi veya neticenin Türkiye’de gerçekleşmesi halinde suç Türkiye’de işlenmiş sayılır. Suç;

- Türk kara-hava sahaları ile Türk kara sularında
- Açık denizde ve bunun üzerindeki hava sahasında, Türk deniz ve hava araçlarında veya bu araçlarla
- Türk deniz ve hava savaş araçlarında veya bu araçlarla
- Türkiye’nin kıt’a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgesinde tesis edilmiş sabit platformlarda veya bunlara karşı işlendiğinde, Türkiye’de işlenmiş sayılır.

Türkiye’de işlediği suçtan dolayı yabancı ülkede hüküm verilmiş olan kimse Türkiye’de yeniden yargılanır.

Türkiye’de suç işleyen bir yabacının Türkiye’de cezalandırılmasıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur? (2002)

- A) Türk kanunlarına göre cezalandırılır
- B) Vatandaşı olduğu ülkenin kanununa göre cezalandırılır
- C) Vatandaşı olduğu ülke ya da Türk Kanunlarından sanığın lehine olan kanuna göre cezalandırılır
- D) Vatandaşı olduğu ülke ile Türkiye arasında bu konuda bir antlaşma olması şartıyla Türk kanunlarına göre cezalandırılır
- E) Hiçbir şekilde Türkiye’de cezalandırılmaz

B) Şahsilik İlkesi

1. Faile göre şahsilik

Suç nerede işlenmiş olursa olsun failin vatandaşı olduğu ülkenin kanunu uygulanır.

a) Yabancı ülkede Türkiye namına memuriyet veya görev üstlenmiş olup da bundan dolayı bir suç işleyen kimse bu fiile ilişkin olarak yabancı ülkede hakkında mahkumiyet hükmü verilmiş bulunsa bile Türkiye’de yeniden yargılanır.

b) Bir Türk vatandaşı;

- 13. maddede sayılan suçlar dışında
- Türk kanunlarına göre aşağı sınırı en az 1 yıl hapis cezasını gerektiren bir suçu
- Yabancı ülkede işlediği ve
- Kendisi de Türkiye’de bulunduğu takdirde
- Bu suçtan dolayı yabancı ülkede hüküm verilmemiş olması ve
- Türkiye’de kovuşturulabilirliği bulunması koşulu ile Türk kanunlarına göre cezalandırılır.

Suç, aşağı sınırı 1 yıldan az hapis cezasını gerektirdiğinde yargılama yapılması zarar görenin veya yabancı hükümetin şikayetine bağlıdır. Bu durumda şikayet, vatandaşın Türkiye’ye girdiği tarihten itibaren 6 içinde yapılmalıdır.

2. Mağdura göre şahsilik

Bir yabancı;

- 13. maddede sayılan suçlar dışında
- Aşağı sınırı en az 1 yıl hapis cezasını gerektiren bir suçu
- Yabancı ülkede
- Türkiye’nin zararına işlediği
- Kendisi Türkiye’de bulunduğu takdirde
- Bu suçtan dolayı yabancı ülkede hüküm verilmemiş olması koşuluyla
- Adalet Bakanının izniyle

- Fail Türk kanunlarına göre cezalandırılır.

Bir yabancı;

- 13. maddede sayılan suçlar dışında
- Aşağı sınırı en az 1 yıl hapis cezasını gerektiren bir suçu
- Yabancı ülkede
- Bir Türk vatandaşının veya Türk kanunlarına göre kurulmuş hukuk tüzel kişinin zararına işler ve Türkiye’de bulunursa
- Kendisi Türkiye’de bulunduğu takdirde
- Bu suçtan dolayı yabancı ülkede hüküm verilmemiş olması koşuluyla
- Suçtan zarar görenin şikayeti üzerine
- Fail Türk kanunlarına göre cezalandırılır.

C) Evrensellik Sistemi

Mağdur ve fail yabancı ise aşağıdaki koşulların varlığı halinde fail Adalet bakanının istemi halinde yargılanır:

- Suçun Türk kanunlarına göre aşağı sınırı 3 yıldan az olmayan hapis cezasını gerektirmesi
- Suçluların geri verilmesi anlaşmasının bulunmaması veya geri verilmesi isteminin suçun işlendiği ülkenin veya failin uyruğunda bulunduğu devletin hükümeti tarafından kabul edilmemiş olması

D) Koruma İlkesi

Aşağıdaki suçların yabancı ülkede vatandaş veya yabancı tarafından işlenip işlenmediğine bakılmaksızın Türk kanunları uygulanır.

- Soykırım ve insanlığa karşı suçlar.
- Millete ve devlete karşı suçlar (Cumhurbaşkanına hakaret, suikast, egemenlik alametlerini aşağılama, Türklüğü, Cumhuriyeti, Devletin kurum ve organlarını aşağılama, ülke bütünlüğünü bozma, Anayasayı ihlal vs)
- İşkence
- Çevrenin kasten kirletilmesi
- Uyuşturucu madde imal ve ticareti
- Parada sahtecilik, mühürde sahtecilik
- Fuhuş
- Rüşvet
- Gemi, tren, uçak gibi araçların kaçırılması, alıkonulması, bunlara yönelik zarar verme suçları

E) Suçluların Geri Verilmesi (İade)

Yabancı bir ülkede işlenen veya işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle hakkında ceza kovuşturması başlatılan veya mahkumiyet kararı verilmiş olan bir yabancı, talep üzerine, kovuşturmanın yapılabilmesi veya hükmedilen cezanın infazı amacıyla geri verilebilir. Ancak geri verme talebine esas teşkil eden fiil;

- Türk kanunlarına göre suç değilse
- Düşünce suçu veya siyasi ya da askeri suç niteliğinde ise
- Türkiye devletinin güvenliğine karşı, Türkiye devletinin veya bir Türk vatandaşının ya da Türk kanunlarına göre kurulmuş bir tüzel kişinin zararına işlenmişse
- Türkiye’nin yargılama yetkisine giren bir suç ise
- Zamanaşımına veya affa uğramış ise

geri verme talebi kabul edilmez. Ayrıca kişinin talep edilen devlete geri verilmesi halinde ırkı, dini, vatandaşlığı, siyasi görüşü nedeniyle cezalandırılacağına, işkenceye maruz kalacağına dair kuvvetli şüphe varsa talep kabul edilmez. **Uluslar arası Ceza Divanına taraf olmanın gerektirdiği yükümlülükler hariç olmak üzere, vatandaş suç sebebiyle yabancı bir ülkeye verilemez. Bu suçlar soykırım, insanlığa karşı işlenen suçlar, savaş suçları ve saldırı suçlarıdır.**

Geri verme hâlinde, kişi ancak geri verme kararına dayanak teşkil eden suçlardan dolayı yargılanabilir veya mahkûm olduğu ceza infaz edilebilir. Buna geri vermede ihtisas (özellik) prensibi denir. Geri verme talebini iadesi istenen kişinin bulunduğu yer ağır ceza mahkemesi inceler. Mahkemenin kararı temyiz edilebilir. Mahkeme geri verme talebinin kabulüne karar verirse bu kararı uygulamak **Bakanlar Kurulunun takdirine bağlıdır.** Bakanlar Kurulunun geri verme konusundaki kararlarına karşı Danıştay’a başvurulabilir. Geri verme talebi mahkeme tarafından reddedilirse Bakanlar Kurulunun takdir yetkisi yoktur.

II. ZAMAN BAKIMINDAN UYGULAMA

A) İleriye Yürümeme

İşlendiği zaman yürürlükte bulunan kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. İşlendikten sonra yürürlüğe giren kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı da kimse cezalandırılmaz ve hakkında güvenlik tedbiri uygulanamaz. Böyle bir ceza veya güvenlik tedbiri hükmolunmuşsa infazı ve kanuni neticeleri kendiliğinden kalkar.

B) Lehe Kanunun Geriye Yürümesi İlkesi

Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur.

C) Derhal Uygulama İlkesi

Bu ilkeye tabi kurallar lehe olup olmadıklarına bakılmaksızın derhal uygulanırlar. Hapis cezasının ertelenmesi, koşullu salıverilme ve tekerrürle ilgili olanlar hariç; infaz rejimine ilişkin hükümler, derhal uygulanır.

BÖLÜM 2 - SUÇ

I. SUÇUN UNSURLARI

A) Tipiklik (Tipe Uygunluk – Kanuni Unsur) : İşlenmiş olan bir fiilin, ceza kanununda yapılan suç tanımına uygun olmasıdır. (Kanunda düzenlenen şekil) Kanunda düzenlenen tipin fail, hareket, kusur ve yaptırım unsurlarını içinde barındırması gerekir. Fail işlediği fiilin suç teşkil ettiğini sanıyorsa buna **mefruz (hayali) suç** denir.

Kanunilik ilkesiyle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? (2009)

- A) Suç ve cezanın sadece kanunla yaratılmasını amaçlar.
- B) Yürütmenin keyfiliğini önlemeyi amaçlar.
- C) Yargının keyfiliğini önlemeyi amaçlar.
- D) Yasamanın keyfiliğini önlemeyi amaçlar.**
- E) Suç ve ceza yaratan normlar yönünden kıyas işlemini yasaklamayı amaçlar.

B) Maddi Unsur (Hareket)

1. Hareket

a) İcrai – İhmali Suç

İcrai suçta failin aktif müdahalesi gerekir. İhmali suçlarda ise fail hukuk düzeninin kendisine yüklediği yükümlülüğü yerine getirmemektedir. Müdahale olmadan, hareketsiz kalınarak işlenen suçlardır. Bu suçlara teşebbüs mümkün değildir. Ancak bazen icrai bir hareketle işlenen suçlar ihmali bir hareketle de işlenebilir. Bu durumda ihmal suretiyle icra suçu vardır. İhmal suretiyle işlenen suçlara teşebbüs mümkündür.

b) Bağlı Hareketli – Serbest Hareketli Suç

Belli bazı hareketlerin yapılması ile işlenebilecek suçlara bağlı suç denir. Ör: İrtikap Serbest hareketli suçlarda suçun herhangi bir şekilde işlenmesi mümkündür. Ör: Adam öldürme

c) Tek hareketli – Çok Hareketli Suç

- **Seçimlik Hareketli Suç:** Bu suçlarda kanunda yer alan tipteki birçok hareketin bir tanesinin gerçekleştirilmesi yeterlidir. (veya bağlacı olan) Ör: Güveni kötüye kullanma
- **Birleşmiş Hareketli Suç:** Kanunda yazılı birden fazla hareket birlikte yapılmadıkça suç oluşmaz. Ör: Özel evrakta sahtecilik

2. Netice

a) Neticesi Harekete Bitişik – Neticesi Hareketten Ayrılabilen Suçlar

Kanun hareketin yapılmasıyla suçun gerçekleştiğini düzenlemişse neticesi harekete bağlı bir suç vardır. Ör: Yalan tanıklık, örgüt kurma

Eğer hareket ile neticenin birbirinden ayrılabilmesi mümkün ise neticesi hareketten ayrılabilen suç söz konusudur. Ör: Adam öldürme

b) Ani – Mütamadi Suç

Neticesi derhal gerçekleşen suçlara ani suç denir. Netice itibariyle belli bir süre devam eden suçlara mütamadi (kesintisiz, sürüp giden, uzayan) suç denir.

c) Zarar – Tehlike Suçu

Zarar suçlarında suçun yöneldiği değerın zarara uğraması gerekir. Ör: Mala zarar verme tehlike suçlarında ise zararın gerçekleşmesi aranmaz, zarar tehlikesinin ortaya çıkması yeterlidir. Ör: İnşaat ve yıkımla ilgili emniyet kurallarına uymama suçu

3. Nedensellik Bağı

Bir fiilin yapılması için başlatılan icra hareketleriyle, icra hareketleri sonucunda gerçekleşen netice arasındaki sebep-sonuç ilişkisini ifade eder.

C) Hukuka Aykırılık Unsuru

Ceza kanunda tanımlanan suçun gerçekleşmesiyle birlikte hukuka aykırılık unsuru da gerçekleşmiş olur.

1. Hukuka Uygunluk Nedenleri

a) Kanun Hükmünü İcra

Kanunla düzenlenmiş bir hak ve yetkiyi yine kanunun çizdiği sınırlar çerçevesinde kullanan kişi cezalandırılmaz.

b) Yetkili Mercinin Emrini İfa

Yetkili mercinin yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri yerine getiren sorumlu olmaz.

Emri veren yetkili olmalıdır.

Verilen emir yasalara uygun olmalıdır.

Verilen emir memurun görev alanında olmalıdır.

Konusu suç teşkil eden bir emri alan memurun söz konusu emri uygulaması halinde sorumluluktan kurtulması mümkün değildir. Emrin hukuka uygunluğunun kanun tarafından engellendiği hallerde, yerine getirilmesinden emri veren sorumludur.

c) Meşru Müdafaa (Yasal Savunma)

Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.

Saldırıya İlişkin Koşullar

- Gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan bir saldırı olmalı
- Saldırı haksız olmalı
- Saldırı bir hakka yönelik olmalı (yaşam hakkı ya da mülkiyet hakkı olması önemli değildir)
- Saldırı üçüncü kişiye de yönelmiş olabilir

Savunmaya İlişkin Koşullar

- Savunmayla saldırı arasında nedensellik bağı bulunmalı
- Savunma zorunlu olmalı
- Savunma saldırgana yönelmiş olmalı
- Savunma ile saldırı arasında oran bulunmalı

Meşru savunmada sınırın aşılması mazur görülebilecek bir heyecan, korku veya telaştan ileri gelmiş ise faile ceza verilmez.

Meşru müdafaayla ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır? (2003)

- A) Meşru müdafaanın fiilin hukuka aykırılığını etkiler
- B) Meşru müdafaanın suçun oluşmasını engeller
- C) Meşru müdafaadan söz edilebilmesi için tepkinin saldırıda bulunana karşı yapılması gerekir
- D) Her türlü hakka yönelik saldırı meşru müdafaaya neden olur
- E) **Meşru müdafaadan sadece haksız saldırıya uğrayanlar yararlanabilir**

Meşru savunmayla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? (2007)

- A) Haksız saldırı sadece faile yönelmiş olmalıdır.
- B) Haksız saldırı sadece faile veya failin akrabalarına yönelmiş olmalıdır.
- C) Haksız saldırı sadece faile, yakın akrabalarına veya küçükler yönelmiş olmalıdır.
- D) Haksız saldırı sadece faile ve failin alt ve üst soyuna yönelmiş olmalıdır.
- E) **Haksız saldırı herkese yönelmiş olabilir.**

5237 Sayılı Türk Ceza Kanununa göre, meşru savunma ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır? (2005)

- A) Kişiye karşı her türlü hakka saldırı karşısında meşru savunma mümkündür
- B) **Saldırının haksız sayılabilmesi için saldırının isnat edilebilir veya cezalandırılabilir olması gerekir**
- C) Saldırının haksız olması için suç teşkil etmesi gerekli değildir, hukuka aykırı olması yeterlidir
- D) Sınır, mazur görülebilecek bir heyecan, korku veya telaştan ötürü aşılmışsa faile ceza verilmez
- E) Saldırı ile savunma arasında bir oran bulunması meşru savunmayı hükme bağlayan normda belirtilmiştir

Meşru savunmada haksız saldırı ile ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur? (2006)

- A) Sadece hayata yönelik olmalıdır
- B) Sadece hayata ve vücut bütünlüğüne yönelik olmalıdır
- C) Sadece hayat, vücut bütünlüğü ve ırza yönelik olmalıdır
- D) Sadece kişilik haklarına yönelik olmalıdır
- E) **Her türlü hakka yönelik olmalıdır**

d) İztırar (Zaruret) hali

Gerek kendisine gerek başkasına ait bir hakka yönelik olup, bilerek neden olmadığı ve başka suretle korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak veya başkasını kurtarmak zorunluluğu ile ve tehlikenin ağırlığı ile konu ve kullanılan vasıta arasında orantı bulunmak koşulu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.

Tehlikeye İlişkin Koşullar

- Ağır ve muhakkak bir tehlike bulunmalı
- Tehlike bir hakka yönelik olmalı (yaşam hakkı ya da mülkiyet hakkı olması önemli değildir)
- Bu tehlikeye bilerek neden olunmamalıdır

Korunmaya İlişkin Koşullar

- Tehlikeden başka suretle korunma olanağı bulunmamalıdır
- Tehlikeyle korunma oran bulunmalıdır

e) Hakkın Kullanılması

Hakkını kullanan kişiye ceza verilmez

f) İlgilinin Rızası

Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilmez. Mağdur rızasının ne anlama geldiğini anlayabilecek durumda olmalıdır.

Aşağıdakilerden hangisi hukuka uygunluk nedenidir? (2001)

- A) Maddi Cebir
B) Fiili hata
C) Mağdurun rızası
D) Hukuki hata
E) Mücbir sebep

5237 Sayılı Türk Ceza Kanununa göre hukuka uygunluk nedenleri ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur? (2005)

- A) Amirin emrinin yerine getirilmesi bir hukuka uygunluk nedeni olarak düzenlenmemiş, Anayasaya atıfta bulunmakla yetinilmiştir
B) Hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası, hukuka uygunluk nedeni olarak açıkça düzenlenmiştir
C) Üçüncü kişi lehine zorunluluk hali kabul edilmemiştir
D) Hukuka uygunluk nedenleri arasında sınırın aşılması hali düzenlenmemiş, çözüm kusurlulukla ilgili genel kurallara bırakılmıştır
E) Hukuka uygunluk nedenlerinin sadece 5237 Sayılı TCK'da yer alanlarla sınırlı olduğu hükme bağlanmıştır

Türk Ceza Kanunu'na göre, aşağıdakilerden hangisi cezai sorumluluğu kaldıran nedenlerden biri değildir? (2010)

- A) Kanun hükmünün yerine getirilmesi
B) Yetkili amirin emri
C) Hasız tahrik
D) Zorunluluk hali
E) İlgilinin rızası

2. Hukuka Uygunluk Nedenlerinin Özellikleri

- Hukuka uygunluk nedenleri, fiil tipik olmasına rağmen failin cezalandırılmasını engeller.
- Hukuka uygunluk nedenleri ceza kanununda sayılanlarla sınırlı değildir
- Failin Hukuka uygunluk nedenini kasten oluşturarak bu durumdan faydalanmak istemesi durumunda Hukuka uygunluk nedeninden faydalanması mümkün değildir.
- Failin esasen hukuka uygun hareket ettiği hallerde, bu hareketle doğal olarak bağlantılı halde olan hareketler de hukuka uygunluk nedeninden faydalanır
- Hukuka uygunluk içinde hareket eden kişinin bu hareketine karşı hukuka uygunluk nedeni içinde bulunulamaz.
- Hukuka uygunluk nedeninin varlığı halinde faile ceza verilemeyeceği gibi, fail hakkında güvenlik tedbiri de uygulanamaz
- Hukuka uygunluk nedeninden yararlanan kişinin hukuka uygunluk nedeninin varlığını bilmesi şart değildir.

D) Manevi Unsur (Kusurluluk)

1. İsnad Kabiliyeti

Kusur bir fiilin isnad kabiliyetine sahip bir kişi tarafından bilerek ve isteyerek ve fakat en azından bilerek yapılmasıdır. Ceza kurallarını anlayamayacak veya anlasa dahi bu kurallara uygun hareket edemeyecek durumda olan cezalandırılmaz.

Kişinin bir suçtan cezalandırılabilmesi için isnad kabiliyetinin fiilin işlendiği sırada bulunması gerekir. Fail isnad yeteneğini bilerek ve isteyerek kaybettiği takdirde kasten hareket etmiş sayılır.

2. Kusur Yeteneğini Etkileyen Haller

a) Yaş Küçüklüğü

- 12 (doldurmamış) yaş: Ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir.
- 12- 15 (doldurmamış): İşlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. İşlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, cezalar indirilerek uygulanır.
- 15 – 18 (doldurmamış) : Ceza verilir fakat indirilir.

b) Akıl Hastalığı

Akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez. Ancak, bu kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmolunur.

Bu derece ağır olmamakla birlikte işlediği fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış olan kişiye ceza indirilerek verilir ve güvenlik tedbiri uygulanabilir.

c) Sağır ve Dilsizler

- 0 – 15: 0-12 yaş çocuklara ilişkin hükümler geçerlidir.
- 15 – 18: 12-15 yaş çocuklara ilişkin hükümler uygulanır.
- 19 – 21: 15- 18 yaş çocuklara ilişkin hükümler uygulanır.

d) Geçici Nedenler- Alkol, Uyuşturucu Etkisinde Olma

Geçici bir nedenle ya da irade dışı alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez. İradî olarak alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisinde suç işleyen kişi hakkında bu hüküm uygulanmaz.

3. Kusurluluk Şekilleri

a) Kast

Kast, suçun kanunî tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir. Kusurluluğun temel biçimi kasttır.

- **Genel – Özel Kast:** Ceza kanununda tanımlanan hareket ve neticenin bilerek ve isteyerek gerçekleştirilmesi halinde genel; bunların yanında faili harekete geçiren sebeplerin de esas alındığı kasta ise özel kast adı verilir. Ör: Töre saiki
- **Muayyen Kast – Gayrı Muayyen Kast:** Failin bilerek ve isteyerek işlemiş olduğu suç belli bir kişiye yönelmiş ise muayyen, belli bir kişiye yönelmemiş ise gayrı muayyen kast söz konusudur.
- **Yoğun Kast (Taammüd) – Ani Kast:** Kastın ortaya çıkması ile neticenin ortaya çıkması arasında belli bir süre varsa yoğun, yoksa ani kast söz konusudur.
- **Doğrudan Kast – Dolaylı (Olası, Muhtemel) Kast:** Bilme ve isteme unsurlarının tamamen gerçekleştiği kasttır. Fail hangi neticeyi meydana getirmeyi istemişse kastı ona

yöneliktir ve o netice meydana gelir. Kişinin, suçun kanunî tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi hâlinde olası kast vardır. Fail neticeyi göze almıştır. Olası kastta fail daha az cezaya çarptırılır. Özel kastla işlenen suçlar olası kastla işlenemez.

Hasmı A'nın, B ile karakola gittiklerini gören C, saçmaların B'ye de isabet edeceği ihtimalini göze alarak, arkadan ve yakın mesafeden A'ya çifte ike bir el ateş etmiş, saçmaların bir kısmı A'ya bir kısmı da B'ye isabet etmiştir. A ölmüş, B uzun bir tedavinin sonucunda sağlığına kavuşmuştur.

C'nin cezai sorumluluğuyla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? (2001)

- A) Fikri içtima söz konusu olduğundan kasıtlı adam öldürme suçundan ceza verilir
- B) Kasıtlı adam öldürme ve müessir fiil suçlarından ceza verilir
- C) Kasıtlı adam öldürme suçundan ve adam öldürmeye teşebbüsten ceza verilir
- D) Kasıtlı adam öldürme ve kasıtlı müessir fiil suçlarından ceza verilir**
- E) Müteselsil suç söz konusu olduğundan kasıtlı adam öldürme suçundan ceza verilir, bu ceza bir miktar artırılır

Kastla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? (2009)

- A) Kastın kurucu unsurları, bilme ve istemedir.
- B) Kastın, suçu oluşturan davranışın icrası anında var olması yeterlidir.
- C) Olası kast hâlinde ceza artırılır.**
- D) Bazı suçlar yönünden genel kasttan başka özel kast da aranır.
- E) Kast, hareketin yapılmasından sonra da ortaya çıkabilir.

b) Taksir

- Taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeden gerçekleştirilmesidir. Taksir, tedbirsizlik, dikkatsizlik, meslek ve sanatta acemilik, emir ve nizamla riayetsizlik şeklinde ortaya çıkabilir.
- **Bilinçli Taksir:** Kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi halinde bilinçli taksir vardır.
- Taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır. Taksirle işlenen suçtan dolayı verilecek olan ceza failin kusuruna göre belirlenir.
- Birden fazla kişinin taksirle işlediği suçlarda, herkes kendi kusurundan dolayı sorumlu olur. Her failin cezası kusuruna göre ayrı ayrı belirlenir. Taksirli suçta iştirak mümkün değildir.
- Taksirli suçlara teşebbüs mümkün değildir.
- Taksirli hareket sonucu neden olunan netice, münhasıran failin kişisel ve ailevî durumu bakımından, artık bir cezanın hükmedilmesini gereksiz kılacak derecede mağdur olmasına yol açmışsa ceza verilmez; bilinçli taksir hâlinde verilecek ceza indirilebilir.
- Bir fiilin, kastedilenden daha ağır veya başka bir neticenin oluşumuna sebebiyet vermesi hâlinde, kişinin bundan dolayı sorumlu tutulabilmesi için bu netice bakımından en azından taksirle hareket etmesi gerekir. Buna neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç denir.

Türk Ceza Kanunu'na göre taksirle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? (2010)

- A) Taksirli fiiller, kanunun belirttiği hallerde cezalandırılır.
- B) Taksirle işlenen suçlardan dolayı verilecek ceza, zararın ağırlığına göre belirlenir.
- C) Neticesi sebebiyle ağırlaşan suçlarda failin cezalandırılması için ağır netice bakımından en azından taksirli hareket etmesi gerekir.
- D) Bilinçli (öngörülü) taksir cezayı ağırlaştıran bir nedendir.
- E) Taksir, neticenin öngörülmeyle gerçekleştirilmesidir.

c) Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Suç

Bir fiilin, kastedilenden daha ağır veya başka bir neticenin oluşumuna sebebiyet vermesi halinde, kişinin bundan dolayı sorumlu tutulabilmesi için bu netice bakımından en azından taksirle hareket etmesi gerekir.

Aşağıdaki suçlardan hangisi taksirle de işlenebilir? (2007)

- A) Yaralama suçu
- B) Tehdit suçu
- C) Hırsızlık suçu
- D) Cinsel saldırı suçu
- E) Zimmet

A, B'ye 20 metreden başındaki elmayı vurabileceğini söyler ve bunun üzerine iddiaşırılar. B, başına bir elma koyar. A, ateş eder, mermi B'nin başına isabet eder ve B ağır şekilde yaralanır.

Buna göre, A'nın sorumluluğuyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? (2008)

- A) Kasıtlı insan yaralamadan sorumludur.
- B) Basit taksirli insan yaralamadan sorumludur.
- C) Olası kast ile insan yaralamadan sorumludur.
- D) Öngörülü taksirle insan yaralamadan sorumludur.
- E) B'nin rızası olduğu için sorumlu değildir.

Uygulandığı yanlış tedaviyle hastanın sağlığının daha çok bozulmasına neden olan hekim, aşağıdakilerin hangisinden sorumludur? (2002)

- A) Adam öldürmeye eksik teşebbüsten
- B) Adam öldürmeye tam teşebbüsten
- C) Müessir fiile tam teşebbüsten
- D) Taksirli müessir fiilden
- E) Müessir fiile eksik teşebbüsten

- I. Suçun oluşması için kural olarak failin taksirli olması aranır.
- II. Öngörülü taksirde netice fail tarafından öngörülmüştür.
- III. Öngörülü taksirde ceza artırılır.
- IV. Taksirli fiiller ancak kanunda açıkça belirtilen hâllerde cezalandırılır.
- V. Neticesi sebebiyle ağırlaşan suçlarda failin netice yönünden en azından taksirli hareket etmesi gerekir.

Taksirle ilgili yukarıdaki ifadelerden hangileri doğrudur? (2009)

- A) Yalnız I   B) Yalnız III   C) I ve III   D) II, IV ve V   E) II, III, IV ve V

4. Kusuru Azaltan Ya Da Ortadan Kaldıran Haller

a) Cebir, Şiddet, Korkutma ve Tehdit

Karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit sonucu suç işleyen kimseye ceza verilmez. Bu gibi hallerde cebir ve şiddet, korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılır.

b) Haksız tahrik

Haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında suç işleyen kimse haksız tahrik hükümlerinden yararlanır. Fiilin haksız sayılması için suç olması veya Borçlar Kanunu anlamında haksız fiil sayılması gerekmez. Haksız fiil taksirli de olabilir. Mağdur haksız fiili işleyen kişi olmalıdır. Haksız tahrik sonucu suç işleyen kişinin cezası indirilir.

Haksız tahrikle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur? (2003)

- A) Takdiri hafifletici bir nedendir
B) Hukuka aykırılığı etkiler
C) Haksız tahrikin etkisiyle tahrikte bulunanın yakınlarına karşı suç işleyen kimse haksız tahrikten yararlanır
D) Yakınlarına karşı yapılan haksız hareketin doğurduğu gazabın etkisiyle suç işleyen kişi, haksız tahrikten yararlanabilir
E) Haksız tahrikten söz edilebilmesi için, tahrik fiili ile buna tepki olarak işlenen suç arasında belli bir zaman aralığı olmamalıdır

Haksız tahrikle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? (2008)

- A) Haksız tahrik hâlinde fiil suç olma niteliğini korur.
B) Haksız tahrik, Ceza Kanunu'nda basit ve ağır haksız tahrik olmak üzere ikiye ayrılmıştır.
C) Tahriki oluşturan fiilin, tepkide bulunan kişiye karşı işlenmiş olması gerekir.
D) Tahrik fiilinin haksız olması için suç teşkil etmesi gerekir.
E) Tepki, haksız tahrikten hemen sonra gerçekleştirilmelidir.

c) Hata

- Fiilin icrası sırasında suçun kanunî tanımındaki maddî unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz. Bu hata dolayısıyla taksirli sorumluluk hâli saklıdır.
- Bir suçun daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli hâllerinin gerçekleştiği hususunda hataya düşen kişi, bu hatasından yararlanır: Örneğin annesi olduğunu bilmediği bir kişiyi öldüren kişiye ağırlaştırıcı sebep uygulanmaz. Failin işlediği suçta ağırlaştırıcı bir neden yok fakat fail var zannetmekteyse de örneğin annesini öldürmek isteyen kişi yanlışlıkla başkasını öldürürse ağırlaştırıcı neden kendisine uygulanmaz. Kişi annesini öldürmek istediği halde yanlışlıkla babasını öldürürse de ağırlaştırıcı neden uygulanmaz.
- Ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenlere ait koşulların gerçekleştiği hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi, bu hatasından yararlanır. Kanun hükmünü icra, yetkili merciin emrini ifa, meşru müdafaa ve ıztırar gibi hukuka uygunluk sebeplerinden birinde yanılan kişinin yanılması ancak kaçınılmazsa bu hükümden yararlanabilecektir.

II. SUÇUN UNSURLARI DIŞINDAKİ HUSUSLAR

A) Dava Şartları

- **Şikayet:** Yayılması ve duyulması işlenmesinden daha kötü sonuçlar doğurabilecek olan suçlar ile suçtan zarar gören mağdur açısından çok büyük sonuçlar doğurmayacak olan bazı suçlardan (hakaret, sövme, tehdit vs) dolayı bir ceza davasının açılması için yetkili makamlara şikayette bulunulması gerekir. Şikayete bağlı olma istisnai bir durumdur. Şikayet, suçtan zarar görenin faili ve fiili öğrendiği tarihten itibaren 6 ay içinde yapılmalıdır. Hak düşürücü süredir. Sürenin geçirilmesinde suçtan zarar görenin bir kusuru bulunmuyorsa 7 günlük ek süre verilebilir. Birden fazla failin bulunduğu durumlarda faillerden bir hakkındaki şikayet diğerlerine de sirayet eder. Şikayet hüküm kesinleşinceye kadar geri alınabilir. Hüküm kesinleştikten sonra geri alma cezanın infazına engel olmaz. Şikayetin geri alınması kamu davasını düşürür. İştirak halinde suç işlemiş sanıklardan biri hakkında şikayetten vazgeçme diğerlerini de kapsar. Şikayetten vazgeçme sanığın kabulünü gerektirir.
- **Dava açma süresi**
- **İzin**
- **Talep**
- **Yargı bulunmaması:** Aynı kişi hakkında, aynı fiili sebebiyle tekrar dava açılamaz.
- **Açık dava bulunmaması:** Aynı kişi hakkında, aynı fiili sebebiyle açılmış bir dava varken ayrı bir dava açılamaz.
- **Uzlaşma bulunmaması:** Takibi şikayete bağlı suçlarda failin suçu kabullenmesi ve doğmuş olan zararın tümünü veya büyük kısmını gidermesi veya gidermeyi teklif etmesi halinde şartıyla uzlaşma söz konusu olduğu takdirde kamu davası açılamaz.

B) Yargılama Şartları

- Sanığın hazır bulunması
- Sanığın akıl hastası olmaması
- Bekletici meselenin çözümü
- Muvakkat yasama dokunulmazlığının bulunmaması

III. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

A) Teşebbüs

Failin suç yollarına girmiş ve icra hareketlerine başlamış olmasına rağmen, elinde olmayan nedenlerle suçu kısmen veya tamamen gerçekleştirememesidir. Teşebbüs suç tipini genişletmektedir.

- **Kast:** Taksirle işlenen suçlara teşebbüs mümkün değildir.
- **Doğrudan doğruya suçun icrasına başlanılmış olması:** Suç tipinde öngörülen veya öngörülmemiş olmakla birlikte suç tipinde öngörülen hareketle doğal ve zorunlu ilişki içinde bulunan hareketler icra hareketidir.
- **Hareketin tipik neticeyi gerçekleştirmeye elverişli olması:** Elverişlilik sadece araç yönünden değil, bütün fiil yönünden bulunmalıdır. Hareket elverişsizse işlenemez suçtan bahsedilir. İşlenemez suç cezalandırılmaz.
- **Tipik neticenin failin elinde olmayan nedenlerle gerçekleşmemesi**
- Suça teşebbüs hâlinde failin cezası meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre indirilir.
- Suç teşebbüse elverişli olmalıdır. Taksirle işlenen suçlara, neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçlara, ihmali suçlara, neticesi harekete bitişik suçlara teşebbüs mümkün değildir.

A, öldürmek kastıyla B'ye ateş etmiş ve B'yi kolundan yaralamıştır. Daha sonra B'nin yarası mikrop kapmış ve B bu enfeksiyon nedeniyle ölmüştür.

A, aşağıdaki suçlardan hangisiyle cezalandırılır? (2003)

- A) Kastı aşan adam öldürmeden
- B) Adam öldürmeye teşebbüsten**
- C) Ağırlaştırılmış müessir fiilden
- D) Müsterek sebepli adam öldürmeden
- E) Basit adam öldürmeden

A ve B birbirinden habersiz bir şekilde öldürmek için C'ye zehir verirler. Her birinin verdiği zehir öldürücü miktarda değildir. Ancak ikisinin verdiği zehir C'nin ölümüne neden olur.

Buna göre, A ve B'nin cezai sorumluluklarıyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? (2007)

- A) Sonucu nedeniyle ağırlaşan yaralama suçundan sorumludurlar.
- B) Kasten insan öldürme suçundan sorumludurlar.
- C) İnsan öldürmeye teşebbüs suçundan sorumludurlar.**
- D) Taksirle insan öldürme suçundan sorumludurlar.
- E) Olası kastla insan öldürme suçundan sorumludurlar.

B) Gönüllü Vazgeçme

Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır. Gönüllü vazgeçmenin söz konusu olabilmesi için suç teşebbüs aşamasına ulaşmalıdır.

Eğer fail suç sonrası pişmanlık duyar yani suçu tamamladıktan sonra neticelerini ortadan kaldırmaya çalışırsa burada etkin pişmanlık söz konusu olur. Etkin pişmanlık her suç tipi altında ayrıca düzenlenmiştir. Gönüllü vazgeçme ise teşebbüse elverişli her suç için mümkündür.

C) İşlenemez Suç

Fail tarafından gerçekleştirilmek istendiği halde, suçun maddi konusunun bulunamaması ya da kullanılan araçların elverişsiz olması sebebiyle işlenmesi mümkün olmayan suçlara işlenemez suç denir. Ör: Ateş edilen kişinin zaten ölü olması

D) Mefruz Suç

Failin gerçekleştirmeyi düşündüğü fiil kanunda suç olarak tanımlanmamıştır.

E) İştirak

Tek kişiyle işlenebilecek suçların birden fazla fail tarafından işlenmesidir. Çok failli suçlarda iştirak hükümleri uygulanmaz, fakat çok faili suçlara da iştirak mümkündür.

1. Faillik

Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur. Suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur. Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişinin cezası artırılır.

a) Tek Başına Faillik: Ortak suç işleme kararına dayanarak hareket etmekle birlikte birden fazla kişi suçun objektif-sübjektif unsurlarını bizzat gerçekleştirmişse söz konusu olur.

b) Birlikte (Müşterek) Faillik: Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren faillerden her biridir. Birlikte fail ortak kararın dışına çıkmışsa diğer ortaklar işlenen suçtan sorumlu tutulmaz. Birlikte fail, fiilin işlenmesi sırasında suç planından çekilirse, ancak öteki failer tarafından da bu çekilmenin bilinmesi durumunda cezalandırılmaz.

c) Dolaylı Faillik: Suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi fail olarak sorumludur.

2. Suç Ortaklığı

a) Azmettirme

Suç işleme kararı olmayan kişiyi suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır. Azmettirmede kasıt olmalıdır, taksirle azmettirme mümkün değildir. Fail azmettirenin kastının tamamen dışında bir suç işlemişse ve önemli sapma varsa azmettiren sadece azmettirdiği suçtan ceza alır. Sonuçsuz kalan azmettirme cezalandırılmaz. Üst veya alt soy ilişkisinden doğan nüfus kullanılmak suretiyle suça azmettirme veya bir çocuğun suça azmettirilmesi halinde ceza arttırılır.

b) Yardım Etme

- Suç işlemeye teşvik etmek: Suç işleme niyeti bulunan fakat kararını vermemiş failin hareketlerini onaylamaktır.
- Suç işleme kararını kuvvetlendirmek: Fail suç işleme kararını vermiştir.
- Fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek
- Suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek: Suçun işlenmesinden önce olmalıdır, aynı anda olursa birlikte faillik söz konusu olur.
- Fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak
- Suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak

Yardım edenler faile göre daha az ceza alırlar.

Suç ortaklığının şartları

- Katılanlarda iştirak iradesi olmalıdır.
- Suça iştirak için kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı yeterlidir.
- Suçun işlenişine iştirak eden her kişi, diğerinin cezalandırılmasını önleyen kişisel nedenler göz önünde bulundurulmaksızın kendi kusurlu fiiline göre cezalandırılır.
- Özgü suçlarda, ancak özel faillik niteliğini taşıyan kişi fail olabilir. Bu suçların işlenişine iştirak eden diğer kişiler ise azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulur.
- Suça iştirakten dolayı sorumlu tutulabilmek için ilgili suçun icra hareketine başlanmış olmalıdır, en azından teşebbüs aşamasına varmış olması gerekir. Fail suçu işlememişse şerikler de cezalandırılmaz.
- Failin işlediği suç şeriklerin kastettiğinden tamamen farklı ise şerikler cezalandırılmaz. Ancak suçun niteliği aynı olmasına rağmen netice daha ağır ise netice sebebiyle ağırlaşmış suçlara ilişkin esaslardan hareket edilmeli ve taksir seviyesinde bir kusur söz konusu ise şeriklerin de cezalandırılacağı kabul edilmelidir.

Nitelikli Hallerin Geçişi

- Olayda hukuka uygunluk nedeni varsa bütün şerikler bundan yararlanır.
- Cezalandırmayı engelleyen ve hafifleten kişisel sebepler diğer ortaklara sirayet etmez.
- Cezayı ağırlaştıran kişisel nedenlerin şeriklere uygulanabilmesi için şeriklerin bu nedeni bilmeleri gerekir.

3. İştirak Halinde İşlenen Suçlarda Gönüllü Vazgeçme

İştirak halinde işlenen suçlarda, sadece gönüllü vazgeçen suç ortağı, gönüllü vazgeçme hükümlerinden yararlanır. Fail vazgeçerse şerikler yine sorumludur. Azmettiren vazgeçerse kural olarak sorumluluğu sona ermez. Azmettirenin gönüllü vazgeçmeden yararlanabilmesi için azmettirileni de vazgeçirmesi veya suçu tamamlamasını engellemesi gerekir. Yardım edeninin gönüllü vazgeçmeden yararlanabilmesi hareketinin nedensel değerini ortadan kaldırmasına bağlıdır. Örneğin suç işlemekte kullanılacak aletleri sağlayan yardım eden bu aletleri geri almalıdır. Ancak suçun;

- Gönüllü vazgeçenin gösterdiği gayreti dışında başka bir sebeple işlenmemiş olması
- Gönüllü vazgeçenin bütün gayretine rağmen işlenmiş olması hallerinde de gönüllü vazgeçme hükümleri uygulanır. Örneğin hırsızlık suçunun işlenmesi için anahtar temin eden kişi anahtarları geri almasına rağmen suç evin camları kırılarak işlenmişse yardım eden gönüllü vazgeçme hükümlerinden yararlanır.

A, bir banka şubesini soymayı düşündüğünü B'ye söyler. B, bunun çok iyi bir düşünce olduğunu, mutlaka gerçekleştirilmesi gerektiğini ifade eder. A, şubeden parayı çalıp kaçarken yakalanır.

B'nin davranışı hangi iştirak türünü oluşturur? (2001)

- A) Azmettirme
- B) Teşvik**
- C) Suç kararını takviye
- D) Talimat verme
- E) Müzaheret ve muavenette bulunma

Suçta iştirakle ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur? (2002)

- A) İştirak, cezai sorumluluğu genişleten bir müessesedir**
- B) İştirakten söz edilebilmesi için suçun işlenmesine katkıda bulunmak şart değildir
- C) İştirakte her ortak için öngörülen ceza aynıdır
- D) Çok failli suçlara iştirak mümkün değildir
- E) Mahsus suçlara iştirak mümkün değildir

Suçta iştirakle ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur? (2004)

- A) İştiraki düzenleyen hükümler cezai sorumluluğu daraltır
- B) Suç ortaklarından birinin suçun işlenmesinden ihtiyarıyla vazgeçmesi cezalandırılmaması için yeterlidir
- C) İştirakten söz edilebilmesi için failler arasında önceden bir anlaşma olması şart değildir**
- D) İştirak iradesinin açıklanması cezai sorumluluk için yeterlidir
- E) Maddi iştirak, manevi iştirakten daha ağı şekilde cezalandırılır

Suçta iştirak ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır? (2006)

- A) Suç işlendikten sonra olabilir**
- B) Manevi şekilde olabilir
- C) Suç işlenirken olabilir
- D) Maddi şekilde olabilir
- E) İhmali davranışla olabilir

Bisiklet satış mağazası olan A, karşısında yeni açılan bisiklet satış mağazasının sahibi B'yi yıldırım için, işçisi C'ye B'nin mağazasından on bisiklet çalmasını; aksi halde aylığını ödemeyeceğini söyler. Bir gece C, B'nin mağazasına girer, üç bisikleti dışarı çıkarıp arabasına yerleştirir. Dördüncü bisikleti mağazadan çıkarırken bazı sesler duyar ve dördüncü bisikleti orada bırakıp arabasıyla uzaklaşır.

Olayla ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur? (2004)

- A) A, suça teşvik eden durumundadır
- B) Olayda bir tek hırsızlık suçu vardır
- C) Olayda müteselsil hırsızlık suçu vardır
- D) Olayda üç tamamlanmış, bir de teşebbüs derecesinde kalış hırsızlık suçu vardır
- E) Tehdit edildiği için C'nin cezai sorumluluğu yoktur

Türk Ceza Kanunu'na göre, aşağıdakilerden hangisi iştirak türlerinden biri değildir? (2010)

- A) Azmettirme
- B) Teşvik
- C) Suç kararını kuvvetlendirmek
- D) Suçun nasıl işleneceği konusunda yol göstermek
- E) Suç işlendikten sonra yardım etmek

F) Suçların İctimai (Toplanması)

Fail, farklı hukuki yararları ihlal eden suçlar işlemişse gerçek ictima söz konusudur yani fail işlediği her suç için ayrı ayrı cezalandırılır. Fakat birden fazla suç var ve kanun faile tek suçtan ceza veriyorsa suçların ictimai vardır.

1. Bileşik (Mürekkep) Suç

Biri diğerinin unsuru veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suça denir. Bu tür suçlarda ictima hükümleri uygulanmaz, tek suçtan ceza verilir. Ör: Yağma suçu cebir-tehdit ve hırsızlık suçlarının birleşmesinden oluşur.

Bir suçu işlemek için başka bir suçu işlemek, bir suçu gizlemek için başka bir suç işlemek ve bir suç vesilesiyle bir başka suçu işlemek hallerinde bileşik suç hükümleri uygulanmaz. Ayrıca iki suçun bileşik suç oluşturması için bunlardan birinin diğerinin ağırlaştırıcı nedeni olduğunu kanun açıkça göstermelidir.

2. Zincirleme (Müteselsil) Suç

Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Tek suç vardır, ceza belli oranda arttırılır.

Neticeler arasında kesilme vardır. (Kesintisiz suçtan farkı) müteselsil suçun işlendiği an son suçun işlendiği andır.

- Failde tek suç işleme kararı olmalıdır
- Fail aynı suçu birden fazla defa işlemelidir
- Aynı suç değişik zamanlarda işlenmelidir
- Mağdur aynı olmalıdır

Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri aynı suç sayılır. Aynı suç birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenirse de müteselsil suç kabul edilir. Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence, cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı ve yağma suçlarında müteselsil suç hükümleri uygulanmaz.

Bir suçun müteselsil suç olarak kabul edilebilmesi için bu suçlara ilişkin bir mahkumiyet kararının verilmemiş olması gerekir.

3. Geçitli Suç

Fail daha ağır suçu işlemek için daha hafif bir suçtan geçmek durumundaysa söz konusu olur. Failin hareketi hafiften ağıra giden bir süreç izlemeli, aynı hukuksal zararı zedelemelidir. Failin hareketi ile neticeler arasında tek bir nedensellik bağı bulunmalıdır. Bu durumda faille en ağır suçun cezası verilir.

4. Fikri İçtima

Fail tek bir fiil ile birden fazla suçun oluşmasına neden olursa fikri içtima söz konusu olur. Fail işlediği suçlardan en ağır cezayı gerektireni ile cezalandırılır.

BÖLÜM 3- YAPTIRIM

I. CEZA

Suç karşılığında uygulanan yaptırımdır. Hapis cezası ve adli para cezasından oluşur.

- Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası: Cezalarının 30 yılını çekmedikçe koşullu salıvermeden yararlanamazlar.
- Müebbet hapis cezası: Cezalarının 24 yılını çekmedikçe koşullu salıvermeden yararlanamazlar
- Süreli hapis cezası: Kural olarak 1 aydan az 20 yıldan fazla olamaz. 1 yıl ve daha kısa süreli hapis cezaları ise kısa süreli hapis cezalarıdır.

II. GÜVENLİK TEDBİRLERİ

A) Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma

Kişi, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak;

- Sürekli, süreli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesinden; bu kapsamda, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinden veya Devlet, il, belediye, köy veya bunların denetim ve gözetimi altında bulunan kurum ve kuruluşlarca verilen, atamaya veya seçime tabi bütün memuriyet ve hizmetlerde istihdam edilmekten,
- Seçme ve seçilme ehliyetinden ve diğer siyasi hakları kullanmaktan,
- Velayet hakkından; vesayet veya kayyımlığa ait bir hizmette bulunmaktan,
- Vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif ve siyasi parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan,
- Bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten Yoksun bırakılır.

Kişi, işlemiş bulunduğu suç dolayısıyla mahkûm olduğu hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar bu hakları kullanamaz.

B) Akıl Hastalarına Özgü Güvenlik Tedbirleri

Fiili işlediği sırada akıl hastası olan kişi hakkında, koruma ve tedavi amaçlı olarak güvenlik tedbirine hükmedilir. Hakkında güvenlik tedbirine hükmedilen akıl hastaları, yüksek güvenliqli sağlık kurumlarında koruma ve tedavi altına alınırlar.

C) Müsadere

1. Eşya müsaderesi

İyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsadereğine hükmolunur.

2. Kazanç müsadere

Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsadere kararına karar verilir. Bu müsadere kararının verilebilmesi için maddi menfaatin suçun mağduruna iade edilememesi gerekir.

D) Tekerrür

Önceden işlenen suçtan dolayı verilen hüküm kesinleştikten sonra belli bir süre içinde yeni bir suçun işlenmesi halinde, tekerrür hükümleri uygulanır.

- **Fail hakkında önceden işlenen suç hakkında verilen hüküm kesinleşmelidir:** Bunun için cezanın infaz edilmiş olması gerekmez.
  - Önceki mahkûmiyet hapis veya para cezası olabilir. Önceki cezanın güvenlik tedbiri olması halinde tekerrür uygulanmaz.
  - Genel af halinde tekerrür uygulanmaz, özel af halinde uygulanır.
  - Ön ödeme, uzlaşma, şikayetten vazgeçme, feragat hallerinde tekerrür söz konusu olmaz.
  - Önceki mahkûmiyet ertelenmişse tekerrür uygulanır.
  - Koşullu salıverilme halinde tekerrür uygulanır.
  - Dava zamanaşımında tekerrür uygulanmaz, ceza zamanaşımında uygulanır.
- **Fail yeniden suç işlemelidir:** İşlenen suçun niteliği önemli değildir. Ancak;
  - Kasıtlı suçlarla taksirli suçlar arasında tekerrür hükümleri uygulanmaz.
  - Kasten öldürme, kasten yaralama, yağma, dolandırıcılık, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile parada veya kıymetli damgada sahtecilik suçları hariç olmak üzere; yabancı ülke mahkemelerinden verilen hükümler tekerrüre esas olmaz.
  - Fiili işlediği sırada 18 yaşını doldurmayanlar hakkında tekerrür hükümleri uygulanmaz.
  - Sırf askeri suçlarla diğer suçlar hakkında tekerrür hükümleri uygulanmaz.
- **Suçun belli bir süre içinde işlenmesi gerekir:**
  - 5 yıldan fazla süreyle hapis cezasına mahkûmiyet halinde, infazdan sonra 5 yıl,
  - 5 yıl veya daha az süreli hapis ya da adli para cezasına mahkûmiyet halinde, infazdan sonra 3 yıl geçmişse yeni işlenen suç hakkında tekerrür hükümleri uygulanmaz.

Tekerrür halinde, sonraki suça ilişkin kanun maddesinde seçimlik olarak hapis cezası ile adli para cezası öngörülmüşse, hapis cezasına hükmolunur. Tekerrür halinde hükmolunan ceza, mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çekilir. Ayrıca, mükerrir hakkında cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanır.

Aşağıdaki mahkûmiyetlerden hangisi tekerrüre esas olur? (2004)

- A) Önödeme kararı
- B) Adli sicilden silinen mahkûmiyet
- C) Yeni kanunla suç olmaktan çıkarılmış mahkûmiyet
- D) Temyizi mümkün olmayan mahkûmiyet
- E) 65 yaş üzerindeki kimse hakkında verilen mahkûmiyet

III. CEZALARIN BELİRLENMESİ VE BİREYSELLEŞTİRİLMESİ

A) Temel Cezanın Belirlenmesi

Temel cezanın belirlenmesinde;

- Suçun işleniş biçimi

- Suçun işlenmesinde kullanılan araçlar
- Suçun işlendiği zaman ve yer
- Suçun konusunun önem ve değeri
- Meydana gelen zarar ve tehlikenin ağırlığı
- Failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığı
- Failin güttüğü amaç ve saiki dikkate alınır.

B) Nitelikli Hallerin Varlığı

Nitelikli haller kanunda düzenlenen cezanın ağırlaştırılmasını veya hafifletilmesini gerektiren nedenlerdir. Eğer olayda uygulanabilecek birden fazla nitelikli hal varsa temel cezada önce arttırma sonra eksiltme yapılır.

C) Sonuç Cezanın Belirlenmesi

Sonuç ceza, temel cezanın belirlenmesinden sonra sırasıyla teşebbüs, iştirak, zincirleme suç, haksız tahrik, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ve cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebeplere ilişkin hükümler ile takdiri indirim nedenleri uygulanarak bulunur.

D) Ertelenme

İşlediği suçtan dolayı 2 yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilen kişinin cezası ertelenebilir. Bu sürenin üst sınırı, fiili işlediği sırada 18 yaşını doldurmamış veya 65 yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından 3 yıldır. Ancak, erteleme kararının verilebilmesi için kişinin;

- Daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması,
- Suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması, gerekir.

Cezası ertelenen hükümlü hakkında, 1 yıldan az, 3 yıldan fazla olmamak üzere, bir denetim süresi belirlenir. Hükümlünün denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklerle, hâkimin uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi hâlinde; ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine karar verilir. Denetim süresi yükümlülüklerle uygun veya iyi hâlli olarak geçirildiği takdirde, ceza infaz edilmiş sayılır.

E) Koşullu salıverilme

Koşullu salıverilmeden yararlana kişi cezasının tamamını çekmeden serbest bırakılır.

- Hükmedilen cezanın bir kısmının çekilmiş olması: Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlarda 30 yıl, müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar 24 yıl, diğer süreli hapis cezalarına mahkûm edilmiş olanlarda cezalarının 2/3 dir.
- İyi hal: Mahkumun infaz süresini iyi halli olarak geçirmesi gerekir.

Anayasal düzene karşı suçlar, milli savunmaya karşı suçlar dolayısıyla ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına mahkumiyet halinde, ölüm cezası müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen veya ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkum olan terör suçluları koşullu salıverilme hükümlerinden yararlanamaz.

Koşullu salıverilen hükümlünün tâbi tutulacağı denetim süresi, infaz kurumunda geçirilmesi gereken sürenin yansı kadardır. Denetim süresinde hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlenmesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklerle hakim uyarısına rağmen uymamakta ısrar edilmesi halinde koşullu salıverilme geri alınır.

IV. DAVA VE CEZA İLİŞKİSİNİ DÜŞÜREN SEBEPLER

A) Ölüm

Sanığın ölümü halinde kamu davasının düşmesine karar verilir. Hükümlünün ölüm halinde infaz edilmemiş hapis ve adli para cezaları ortadan kalkar. Ancak müsadereye ve yargılama giderlerine ilişkin olup ölümden önce kesinleşmiş bulunan hüküm infaz olunur.

B) Af

Genel Af: Cezayı ve mahkumiyetin bütün sonuçlarını ortadan kaldırır. Ancak genel af, müsadere ve olunan şeylerin ödenen adli para cezasının geri alınmasını gerektirmez. Cezanın düşmesi şahsi haklar, tazminat ve yargılama giderlerine ilişkin hükümleri etkilemez.

Özel Af: Mahkumiyetin bütün sonuçlarını ortadan kaldırmaz. Özel af ile hapis cezasının infaz kurumunda çektirilmesine son verilebilir veya infaz kurumunda çektirilecek süresi kısaltılabilir ya da hapis cezası adli para cezasına çevrilebilir.

Cumhurbaşkanınca Af: Sürekli hastalık, sakatlık, kocama sebebi ile belirli kişilerin cezalarını hafifletmeyi veya kaldırmak cumhurbaşkanının yetkileri arasındadır.

Af ile ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur? (2003)

- A) Özel af sadece cezayı etkiler
- B) Genel af sadece kamu davasını bütün sonuçlarıyla kaldırır
- C) Cumhurbaşkanının affı genel aftır
- D) Özel af ancak belli kişiler ve belli suçlar için çıkarılabilir
- E) Genel af sadece cezayı bütün sonuçlarıyla kaldırılır

Aşağıdakilerden hangisi ceza davasını ortadan kaldırmaz? (2004)

- A) Dava konusu suçun özel affa uğraması
- B) Dava konusu suçun genel affa uğraması
- C) Sanığın ölümü
- D) Şikayete bağlı suçla ilgili davada şikayetin geri alınması
- E) Dava zaman aşımı süresinin dolması

C) Zamanaşımı

1. Dava zaman aşımı

Kamu davası;

- Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 30 yıl,
- Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 25 yıl,
- 20 yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda 20 yıl,
- 5 yıldan fazla ve 20 yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda 15 yıl,
- 5 yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda 8 yıl geçmesiyle düşer. Bu süreler geçtikten sonra kamu davası açılmaz.

Sürelerin belirlenmesinde suçun kanunda yer alan cezasının yukarı sınırı göz önünde bulundurulur. Devlet ve millet aleyhine işlenen suçların yurtdışında işlenmesi halinde ve soykırım, insanlığa karşı işlenmiş suçlarda ve örgüt suçlarında dava zaman aşımı uygulanmaz.

a) Dava Zaman aşımı Süresinin Başlaması

Zaman aşımı, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden, teşebbüs halinde kalan suçlarda son hareketin yapıldığı günden, kesintisiz (mütemadi) suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme (müteselsil) suçlarda son suçun işlendiği günden, çocuklara karşı üstsoy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından işlenen suçlarda çocuğun 18 yaşını bitirdiği günden itibaren işlemeye başlar.

b) Dava Zaman aşımının Durması

Soruşturma ve kovuşturma yapılması için, izin veya karar alınması veya diğer bir mercide çözülmesi gereken bir meselenin sonucuna bağlı bulunduğu hallerde; izin veya kararın alınmasına veya meselenin çözümüne kadar dava zamanasını durur.

c) Dava Zamanasının Kesilmesi

Bir suçla ilgili olarak;

- Şüpheli veya sanıklardan birinin savcı huzurunda ifadesinin alınması veya sorguya çekilmesi
- Şüpheli veya sanıklardan biri hakkında tutuklama kararının verilmesi
- Suçla ilgili olarak iddianame düzenlenmesi
- Sanıklardan bir kısmı hakkında da olsa mahkûmiyet kararı verilmesi halinde, dava zamanasını kesilir.

Dava zamanasını kesildiğinde, zamanasını süresi yeniden işlemeye başlar.

2. Ceza Zamanası

Ceza zamanası, fail hakkında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunmasına rağmen, kararın verilmiş olduğu tarihten itibaren belli bir süre içinde infaz edilememesi nedeniyle, o cezanın infaz edilmesi yetkisinin ortadan kalkmasıdır.

- Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezalarında 40 yıl
- Müebbet hapis cezalarında 30 yıl
- 20 yıl ve daha fazla süreli hapis cezalarında 24 yıl
- 5 yıldan fazla hapis cezalarında 20 yıl
- 5 yıla kadar hapis ve adli para cezalarında 10 yıl

Devlete ve millete karşı yurt dışında işlenmiş suçlar, soykırım, insanlığa karşı suçlar ve örgüt suçlarında zamanasını uygulanmaz.

Ceza zamanası, hükmün kesinleştiği veya infazın herhangi bir suretle kesintiye uğradığı günden itibaren işlemeye başlar.

Mahkûmiyet hükmünün infazı için yetkili merci tarafından hükümlüye kanuna göre yapılan tebligat veya bu maksatla hükümlünün yakalanması, bir suçtan dolayı mahkûm olan kimsenin, üst sınırı iki yıldan fazla hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlemesi hallerinde ceza zamanasını kesilir. Ceza zamanasında durma sebebi yoktur.

D) Şikâyet Hakkından Feragat- Vazgeçme

Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyetle bağlı olan suç hakkında yetkili kimse 6 ay içinde şikâyetle bulunmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturma yapılamaz. Bu süre, şikâyet hakkı olan kişinin fiili ve failin kim olduğunu bildiği veya öğrendiği günden başlar. Şikâyet hakkı olan birkaç kişiden birisi altı aylık süreyi geçirirse bundan dolayı diğerlerinin hakları düşmez.

Kovuşturma yapılabilmesi şikâyetle bağlı suçlarda kanunda aksi yazılı olmadıkça suçtan zarar gören kişinin vazgeçmesi davayı düşürür ve hükmün kesinleşmesinden sonraki vazgeçme cezanın infazına engel olmaz.

İştirak hâlinde suç işlemiş sanıklardan biri hakkındaki şikâyetten vazgeçme, diğerlerini de kapsar. Kanunda aksi yazılı olmadıkça, vazgeçme onu kabul etmeyen sanığı etkilemez.

E) Uzlaşma

Suçtan zarar göreni gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olup, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyetle bağlı bulunan suçlarda, failin suçu kabullenmesi ve doğmuş olan zararın tümünü veya büyük bir kısmını ödemesi veya gidermesi koşuluyla mağdur ile fail özgür iradeleriyle uzlaştırdıklarında bu husus Cumhuriyet savcısı veya hakim tarafından saptandığında kamu davası açılmaz veya davanın düşürülmesine karar verilir.

F) Önödeme

Uzlaşma kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, yalnız adli para cezasını gerektiren veya kanun maddesinde öngörülen hapis cezasının yukarı sınırı 3 ayı aşmayan suçların faili kanunda öngörülen belli bir bedel soruşturma giderleri ile birlikte, Cumhuriyet savcılığınca yapılacak tebliğ üzerine 10 gün içinde ödediği takdirde hakkında kamu davası açılmaz.

BÖLÜM 1 – SORUŞTURMA EVRESİ

Gereksiz dava açılmasını önlemek ve süratli yargılama yapmak amacıyla soruşturma aşaması düzenlenmiştir. Yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen süreye soruşturma evresi denir. C. Savcısı bir suç ihbarı, şikâyet, suç duyurusu ile harekete geçer. Hazırlık aşamasında görevli makam C. Savcılığıdır. Savcılık sanığın hem lehinde hem de aleyhindeki delilleri bu aşamada toplar. Hazırlık aşamasında yazılılık ve gizlilik esastır.

I- ŞÜPHELİNİN İFADESİNİN ALINMASI

İfade alma, şüphelinin kolluk görevlileri veya Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma konusu suçla ilgili olarak dinlenmesini, Sorgu, şüpheli veya sanığın hâkim veya mahkeme tarafından soruşturma veya kovuşturma konusu suçla ilgili olarak dinlenmesidir.

II- KORUMA TEDBİRLERİ

A) Yakalama

- Kişiye suç işlerken rastlanması
- Suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçması olasılığının bulunması veya hemen kimliğini belirleme olanağının bulunmaması hallerinde **herkes tarafından geçici olarak** yakalama yapılabilir.

Kolluk görevlileri, tutuklama kararı veya yakalama emri düzenlenmesini gerektiren ve gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde; Cumhuriyet savcısına veya âmirlerine derhâl başvurma olanağı bulunmadığı takdirde, yakalama yetkisine sahiptirler.

Soruşturma ve kovuşturması şikâyete bağlı olmakla birlikte, çocuklara, beden veya akıl hastalığı, malûllük veya güçsüzlükleri nedeniyle kendilerini idareden aciz bulunanlara karşı işlenen suçüstü hallerinde kişinin yakalanması şikâyete bağlı değildir.

Kolluk, yakalandığı sırada kaçmasını, kendisine veya başkalarına zarar vermesini önleyecek tedbirleri aldıktan sonra, yakalanan kişiye kanunî haklarını derhal bildirir.

Yakalama emri;

- Soruşturma evresinde çağrı üzerine gelmeyen veya çağrı yapılamayan şüpheli hakkında, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından yakalama emri düzenlenebilir. Tutuklama isteminin reddi kararına itiraz halinde, itiraz mercii tarafından da yakalama emri düzenlenebilir.
- Yakalanmış iken kolluk görevlisinin elinden kaçan şüpheli veya sanık ya da tutukevi veya ceza infaz kurumundan kaçan tutuklu veya hükümlü hakkında Cumhuriyet savcıları ve kolluk kuvvetleri de yakalama emri düzenleyebilirler.

Kovuşturma evresinde kaçak sanık hakkında yakalama emri re'sen veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim veya mahkeme tarafından düzenlenir.

B) Gözaltı

Yakalanan kişi, Cumhuriyet Savcılığınca bırakılmazsa, soruşturmanın tamamlanması için gözaltına alınmasına karar verilebilir. Gözaltı süresi, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren 24 saati geçemez. Yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu süre 12 saatten fazla olamaz.^{1[3]}

Toplu olarak işlenen suçlarda, Cumhuriyet Savcısı her defasında 1 günü geçmemek üzere, 3 gün süreyle uzatılmasına yazılı olarak emir verebilir.

Yakalama işlemine, gözaltına alma ve gözaltı süresinin uzatılmasına ilişkin Cumhuriyet savcısının yazılı emrine karşı, hemen serbest bırakılmayı sağlamak için sulh ceza hâkimine başvurulabilir. Sulh ceza hâkimi incelemeyi evrak üzerinde yaparak derhâl ve nihayet 24 saat dolmadan başvuruyu sonuçlandırır.

C) Tutuklama

1. Tutuklama Nedenleri

Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

- Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.
- Şüpheli veya sanığın davranışları;
  - Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,
  - Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma, hususlarında kuvvetli şüphe oluştuyorsa.

Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

- Türk Ceza Kanununda yer alan;
  - Soykırım ve insanlığa karşı suçlar
  - Kasten öldürme
  - İşkence
  - Cinsel saldırı
  - Hırsızlık
  - Çocukların cinsel istismarı
  - Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti
  - Suç işlemek amacıyla örgüt kurma
  - Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar
  - Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar
- Silah kaçakçılığı suçları
- Bankalar Kanununda tanımlanan zimmet suçu
- Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar
- Kasten orman yakma suçları

Sadece adli para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı 2 yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez.

2. Tutuklama Kararı

Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir. Tutuklama kararına itiraz edilebilir.

3. Tutuklulukta geçecek süre

Soruşturma evresinde şüphelinin tutukevinde bulunduğu süre içinde ve en geç otuzar günlük süreler itibarıyla tutukluluk halinin devamının gerekip gerekmeyeceği hususunda, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hakimiyet tarafından karar verilir.

Ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresi en çok 6 aydır. Ancak, bu süre, zorunlu hallerde gerekçesi gösterilerek 4 ay daha uzatılabilir.

Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok 2 yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam 3 yılı geçemez.

Aşağıdaki suçlardan hangisinde tutuklama nedeni varsayılabilir? (2010)

- A) Taksirle insan öldürme
- B) Cebir suçu
- C) Organ ve doku ticareti
- D) Hırsızlık
- E) Resmi belgede sahtecilik

Soruşturma evresinde en geç ne kadar sürelerle sulh ceza hakimi tutukluluk halinin devam edip etmeyeceğine karar verir? (2010)

- A) 1 Hafta   B) 10 Gün   C) 15 Gün   D) 30 Gün   E) 60 Gün

D) Adli Kontrol

Tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, üst sınırı 3 yıl veya daha az hapis cezasını gerektiren bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, şüphelinin tutuklanması yerine adli kontrol altına alınmasına karar verilebilir. Şüpheli, Cumhuriyet savcısının istemi ve sulh ceza hâkiminin kararı ile soruşturma evresinin her aşamasında adli kontrol altına alınabilir. Adli kontrole ilişkin kararlara itiraz edilebilir.

Adli kontrol, şüphelinin aşağıda gösterilen bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutulmasını içerir:

- Yurt dışına çıkamamak
- Hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak
- Her türlü taşınır veya bunlardan bazılarını kullanamamak ve gerektiğinde kaleme, makbuz karşılığında sürücü belgesini teslim etmek
- Özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya ucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla, hastaneye yatmak dahil, tedavi veya muayene tedbirlerine tâbi olmak ve bunları kabul etmek
- Şüphelinin parasal durumu göz önünde bulundurularak, miktarı ve bir defada veya birden çok taksitlerle ödeme süreleri, Cumhuriyet savcısının isteği üzerine hâkimce belirlenecek bir güvence miktarını yatırmak
- Silâh bulunduramamak veya taşıyamamak, gerektiğinde sahip olunan silâhları makbuz karşılığında adli emanete teslim etmek

CMUK'a göre aşağıdakilerden hangisi tutuklama kararı verilebilmesi için aranan koşullardan biri değildir? (2001)

- A) Suçun toplumda infial uyandırması
B) Sanığın kaçacağı şüphesini uyandıracak olayların bulunması
C) Sanığın bilirkişileri etki altına almaya çalıştığını gösteren hallerin bulunması
D) Sanığın meskeninin veya ikametgahının bulunmaması
E) Sanığa karşı şiddete başvurulacağını gösteren hallerin bulunması

Tutuklamayla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur? (2003)

- A) Fiilin toplumda infial uyandırdığı hallerde sanığın tutuklanmasına karar verilmesi zorunludur
B) Sanığın kaçma şüphesini uyandıracak vakıaların bulunması halinde tutuklanmasına karar verilmesi zorunludur
C) Delilleri karartmaya çalıştığı için tutuklanan sanık teminatla salıverilmez
D) Sanığın, mağdurun veya toplumun saldırıdan korunması amacı bir tutuklama nedenidir
E) Tutuklama kararı verilebilmesi için muhakeme şartının gerçekleşmiş olması gerekmez

Aşağıdakilerden hangisi tutuklama nedenlerinden biri değildir? (2007)

- A) Şüphelinin kaçması
- B) Şüphelinin kaçacağı şüphesini uyandıran somut olguların bulunması
- C) Şüphelinin davranışlarının delilleri değiştirme konusunda kuvvetli şüphe oluşturmaması
- D) Şüphelinin davranışlarının mağdur üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma hususundakuvvetli şüphe oluşturmaması
- E) **Fiilin kamuoyunda infial uyandırması**

E) Arama

- Yakalanabileceği veya suç delillerinin elde edilebileceği hususunda makul şüphe varsa; şüphelinin veya sanığın üstü, eşyası, konutu, işyeri veya ona ait diğer yerler aranabilir.
- Şüphelinin veya sanığın yakalanabilmesi veya suç delillerinin elde edilebilmesi amacıyla, diğer bir kişinin de üstü, eşyası, konutu, işyeri veya ona ait diğer yerler aranabilir. Bu hâllerde aramanın yapılması, aranılan kişinin veya suçun delillerinin belirtilen yerlerde bulunduğu kabul edilebilmesine olanak sağlayan olayların varlığına bağlıdır. Bu sınırlama, şüphelinin veya sanığın bulunduğu yerler ile izlendiği sırada girdiği yerler hakkında geçerli değildir.

Hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşamadığı hallerde ise kolluk amirinin yazılı emri ile kolluk görevlileri arama yapabilirler. Ancak, konutta, işyerinde ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda arama, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile yapılabilir. Kolluk amirinin yazılı emri ile yapılan arama sonuçları Cumhuriyet Başsavcılığına derhal bildirilir.

Hakkında arama işlemi uygulanan kimsenin belge veya kağıtlarını inceleme yetkisi, Cumhuriyet savcısı ve hakime aittir.

F) Elkoyma

Delil (ispat aracı) olarak kullanılabilecek eşya ile müsadereye tabi tutulabilecek eşyalara **sulh hakimi kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile kolluk görevlileri tarafından elkonulabilir.** Hâkim kararı olmaksızın yapılan elkoyma işlemi, 24 saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını elkoymadan itibaren 48 saat içinde açıklar; aksi hâlde elkoyma kendiliğinden kalkar.

Şüpheli veya sanık ile tanıklıktan çekinebilecek kimseler arasındaki mektuplara ve belgelere; bu kimselerin nezdinde bulundukça elkonulamaz.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa göre aşağıdakilerden hangisine el konulabilir? (2006)

- A) Şüphelinin babasının evinde yapılan bir aramada bulunan ve şüpheli tarafından babasına yazılmış olduğu anlaşılan mektuba
- B) Sanığın ablasının işyerindeki çalışma masasında yapılan aramada bulunan ve sanık tarafından ablasına yazılmış olduğu anlaşılan mektuba
- C) Şüphelinin hekimin muayenehanesinde yapılan bir aramada ele geçen, şüpheliye ait sağlık kayıtlarına
- D) Şüphelinin avukatının bürosunda yapılan aramada bulunan, şüpheli hakkında yürüyen bir soruşturmaya ait savunma evrakının yerleştirildiği dosyaya
- E) **Sanığın yakın arkadaşının evinde yapılan aramada bulunan ve şüpheli tarafından o şahsa yazılmış olduğu anlaşılan mektuba**

1. Elkoymanın Çeşitleri

a) Taşınmazlara, hak ve alacaklara el koyma: Soruşturma veya kovuşturma konusu suçun işlendiğine ve bu suçlardan elde edildiğine dair kuvvetli şüphe sebebi bulunan hallerde, şüpheli veya sanığa ait;

- Taşınmazlara,
- Kara, deniz veya hava ulaşım araçlarına,
- Banka veya diğer mali kurumlardaki her türlü hesaba,
- Gerçek veya tüzel kişiler nezdindeki her türlü hak ve alacaklara,
- Kıymetli evraka,
- Ortağı bulunduğu şirketteki ortaklık paylarına,
- Kiralık kasa mevcutlarına,
- Diğer malvarlığı değerlerine elkonulabilir.

Bu taşınmaz, hak, alacak ve diğer malvarlığı değerlerinin şüpheli veya sanıktan başka bir kişinin zilyetliğinde bulunması halinde dahi, elkoyma işlemi yapılabilir. Elkoymaya ancak **hakim karar verebilir.**

b) Postada elkoyma: Suçun delillerini oluşturduğundan şüphe edilen ve gerçeğin ortaya çıkarılması için soruşturma ve kovuşturmada adliyenin eli altında olması zorunlu sayılıp, posta hizmeti veren her türlü resmi veya özel kuruluşta bulunan gönderilere, hakimin veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararı ile elkonulabilir.

c) Avukat bürolarında arama ve elkoyma: Avukat büroları ancak mahkeme kararı ile ve kararda belirtilen olayla ilgili olarak Cumhuriyet savcısının denetiminde aranabilir. Baro başkanı veya onu temsil eden bir avukat aramada hazır bulundurulur.

Arama sonucu elkonulmasına karar verilen şeyler bakımından bürosunda arama yapılan avukat, baro başkanı veya onu temsil eden avukat, bunların avukat ile müvekkili arasındaki mesleki ilişkiye ait olduğunu öne sürerek karşı koyduğunda, bu şey ayrı bir zarf veya paket içerisine konularak hazır bulunanlarca mühürlenir ve bu konuda gerekli kararı vermesi, soruşturma evresinde sulh ceza hakiminden, kovuşturma evresinde hakim veya mahkemeden istenir. Karar 24 saat içinde verilir.

2. Elkonulan Eşyanın İadesi

Şüpheliye, sanığa veya üçüncü kişilere ait elkonulmuş eşyanın, soruşturma ve kovuşturma bakımından muhafazasına gerek kalmaması veya müsadereye tabi tutulmayacağına anlaşıldığı takdirde, re'sen veya istem üzerine geri verilmesine Cumhuriyet savcısı, hakim veya mahkeme tarafından karar verilir. İstem reddi kararlarına itiraz edilebilir.

G) Bilgisayarlarda, bilgisayar programlarında ve kütüklerinde arama, kopyalama ve elkoyma

- Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturmada, **başka surette delil elde etme imkanının bulunmaması halinde**, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine şüphelinin kullandığı bilgisayar ve bilgisayar programları ile bilgisayar kütüklerinde arama yapılmasına, bilgisayar kayıtlarından kopya çıkarılmasına, bu kayıtların çözülerek metin haline getirilmesine **hakim tarafından karar verilir.**
- Bilgisayar, bilgisayar programları ve bilgisayar kütüklerine şifrenin çözülmemesinden dolayı girilememesi veya gizlenmiş bilgilere ulaşılamaması halinde çözümün yapılabilmesi ve gerekli kopyaların alınabilmesi için, bu araç ve gereçlere elkonulabilir. Şifrenin çözümünün yapılması ve gerekli kopyaların alınması halinde, elkonulan cihazlar gecikme olmaksızın iade edilir.
- Bilgisayar veya bilgisayar kütüklerine elkoyma işlemi sırasında, sistemdeki bütün verilerin yedeklemesi yapılır.
- İstemesi halinde, bu yedekten bir kopya çıkarılarak şüpheliye veya vekiline verilir ve bu husus tutanağa geçirilerek imza altına alınır.
- Bilgisayar veya bilgisayar kütüklerine elkoymaksızın da, sistemdeki verilerin tamamının veya bir kısmının kopyası alınabilir. Kopyası alınan veriler kağıda yazdırılarak, bu husus tutanağa kaydedilir ve ilgililer tarafından imza altına alınır.

Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre bilgisayarlarda, bilgisayar programlarında ve kütüklerinde arama, kopyalama ve el koyma tedbiriyle ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? (2009)

- A) Şüphelinin kullandığı bilgisayarlar ve bilgisayar programlarında arama yapılması için, başka surette delil elde etme olanağının bulunmaması gerekir.
- B) Şüphelinin kullandığı bilgisayarlar ve bilgisayar programları ile bilgisayar kütüklerinde arama yapılması için hâkim kararı gerekir.
- C) **Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, bilgisayarlarda, bilgisayar programlarında ve kütüklerinde arama, kopyalama, el koyma tedbirine Cumhuriyet savcısının yazılı emri bulunması şartıyla başvurulabilir. Cumhuriyet savcısının bu kararı 24 saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur.**
- D) Bilgisayar veya bilgisayar kütüklerine el koyma işlemi sırasında sistemdeki veriler yedeklenir.
- E) Bilgisayar veya bilgisayar kütüklerine el koyma işlemi sırasında oluşturulan veri yedeğinin bir kopyası, istenmesi hâlinde şüpheliye veya vekiline verilir.

H) Telekomünikasyon Yoluyla İletişimin Tespiti, Dinlenmesi ve Kayda Alınması

- Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturma ve kovuşturmada, **suç işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkanının bulunmaması durumunda**, hakim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararıyla şüpheli veya sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişimi tespit edilebilir, dinlenebilir, kayda alınabilir ve sinyal bilgileri değerlendirilebilir. Cumhuriyet savcısı kararını derhal hakimın onayına sunar ve hakim, kararını en geç 24 saat içinde verir. Sürenin dolması veya hakim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir Cumhuriyet savcısı tarafından derhal kaldırılır. Kararda, yüklenen suçun türü, hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği, iletişim aracının türü, telefon numarası veya iletişim bağlantısını tespiti imkan veren kodu, tedbirin türü, kapsamı ve süresi belirtilir.
- Tedbir kararı **en çok 3 ay için** verilebilir; bu süre, **bir defa daha uzatılabilir**. Ancak, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak gerekli görülmesi halinde, hakim 1 aydan fazla olmamak üzere sürenin müteaddit defalar uzatılmasına karar verebilir.
- **Şüpheli veya sanığın tanıklıktan çekinebilecek kişilerle arasındaki iletişimi kayda alınamaz.** Kayda alma gerçekleştirildikten sonra bu durumun anlaşılması halinde, alınan kayıtlar derhal yok edilir.
- Şüpheli veya sanığın yakalanabilmesi için, mobil telefonun yeri, hakim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararına istinaden tespit edilebilir. Bu hususa ilişkin olarak verilen kararda, mobil telefon numarası ve tespit işleminin süresi belirtilir. **Tespit işlemi en çok 3 ay için yapılabilir; bu süre, bir defa daha uzatılabilir.**
- Alınan karar ve yapılan işlemler, tedbir süresince gizli tutulur.
- Şüpheli veya sanığa yüklenen suç dolayısıyla **müdafinin** bürosu, konutu ve yerleşim yerindeki telekomünikasyon araçları iletişim tespiti, dinleme yapılamaz.

I) Şirket Yönetimi İçin Kayyım Tayini

Suçun bir şirketin faaliyeti çerçevesinde işlenmekte olduğu hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için gerekli olması halinde; soruşturma ve kovuşturma sürecinde, hakim veya mahkeme, şirket işlerinin yürütülmesiyle ilgili olarak kayyım atayabilir. Atama kararında, yönetim organının karar ve işlemlerinin geçerliliğinin kayyımın onayına bağlı kılındığı veya yönetim organının yetkilerinin tümüyle kayyıma verildiği açıkça belirtilir. Kayyım tayinine ilişkin karar, ticaret sicili gazetesinde ve diğer uygun vasıtalarla ilan olunur.

İ) Gizli soruşturmacı görevlendirilmesi

- Soruşturma konusu suçun işlendiği hususunda **kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunması ve başka surette delil elde edilememesi halinde**, hakim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı kararı ile kamu görevlileri gizli soruşturmacı olarak görevlendirilebilir.

- Soruşturmacının kimliği değiştirilebilir. Bu kimlikle hukuki işlemler yapılabilir. Kimliğin oluşturulması ve devam ettirilmesi için zorunlu olması durumunda gerekli belgeler hazırlanabilir, değiştirilebilir ve kullanılabilir.
- Soruşturmacı görevlendirilmesine ilişkin karar ve diğer belgeler ilgili Cumhuriyet Başsavcılığında muhafaza edilir. Soruşturmacının kimliği, görevinin sona ermesinden sonra da gizli tutulur.
- Soruşturmacı, faaliyetlerini izlemekle görevlendirildiği örgüte ilişkin her türlü araştırmada bulunmak ve bu örgütün faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili delilleri toplamakla yükümlüdür.
- **Soruşturmacı, görevini yerine getirirken suç işleyemez ve görevlendirildiği örgütün işlemekte olduğu suçlardan sorumlu tutulamaz.**
- Soruşturmacı görevlendirilmesi suretiyle elde edilen kişisel bilgiler, görevlendirildiği ceza soruşturması ve kovuşturması dışında kullanılamaz.

J) Teknik araçlarla izleme

Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda **kuvvetli şüphe sebepleri bulunması ve başka suretle delil elde edilememesi halinde**, şüpheli veya sanığın kamuya açık yerlerdeki faaliyetleri ve işyeri teknik araçlarla izlenebilir, ses veya görüntü kaydı alınabilir. Kişinin konutunda teknik araçlarla izleme yapılamaz.

- Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti
- Kasten öldürme,
- Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti
- Parada sahtecilik
- Suç işlemek amacıyla örgüt kurma
- Fuhuş
- İhaleye fesat karıştırma
- Rüşvet
- Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama
- Silahlı örgüt veya bu örgütlere silah sağlama
- Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk
- Silah kaçakçılığı

Teknik araçlarla izlemeye hakim, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilir. Cumhuriyet savcısı tarafından verilen kararlar 24 saat içinde hakim onayına sunulur. Teknik araçlarla izleme kararı en çok 4 haftalık süre için verilebilir. Bu süre gerektiğinde bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir. Ancak, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak gerekli görülmesi halinde, hakim 1 haftadan fazla olmamak üzere sürenin müteaddit defalar uzatılmasına karar verebilir.

K) Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat

Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

- Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,
- Kanuni gözaltı süresi içinde hakim önüne çıkarılmayan,
- Kanuni hakları hatırlatılmadan veya hatırlatılan haklarından yararlandırılma isteği yerine getirilmeden tutuklanan,
- Kanuna uygun olarak tutuklandığı halde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,
- Kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen,
- Mahkum olup da gözaltı ve tutuklulukta geçirdiği süreleri, hükümlülük sürelerinden fazla olan veya işlediği suç için kanunda öngörülen cezanın sadece para cezası olması nedeniyle zorunlu olarak bu cezayla cezalandırılan,
- Yakalama veya tutuklama nedenleri ve haklarındaki suçlamalar kendilerine, yazıyla veya bunun hemen olanaklı bulunmadığı hallerde sözlü açıklanmayan,
- Yakalanmaları veya tutuklanmaları yakınlarına bildirilmeyen,
- Hakındaki arama kararı ölçsüz bir şekilde gerçekleştirilen,
- Eşyasına veya diğer malvarlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı halde elkonulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer malvarlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen,

Kişiler, maddi ve manevi her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler.

1. Tazminat İsteminin Koşulları

- Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin **ilgisine tebliğinden itibaren 3 ay ve her halde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen 1 yıl içinde** tazminat isteminde bulunulabilir.
- İstem, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer **ağır ceza mahkemesi** tazminat konusu işlemle ilişkili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa, en yakın yer ağır ceza mahkemesinde karara bağlanır.
- Mahkeme, dosyayı inceledikten sonra yeterliliğini belirlediği dilekçe ve eki belgelerin bir örneğini Devlet Hazinesinin kendi yargı çevresindeki temsilcisine tebliğ ederek, varsa beyan ve itirazlarını 15 gün içinde yazılı olarak bildirmesini ister.
- İstem ve ispat belgelerinin değerlendirilmesinde ve tazminat hukukunun genel prensiplerine göre verilecek tazminat miktarının saptanmasında mahkeme gerekli gördüğü her türlü araştırmayı yapmaya veya hakimlerinden birine yaptırmaya yetkilidir.
- Mahkeme, kararını duruşmalı olarak verir. İstemde bulunan ile Hazine temsilcisi, açıklamalı çağrı kağıdı tebliğine rağmen gelmezlerse, yokluklarında karar verilebilir.
- **Karara karşı, istemde bulunan, Cumhuriyet savcısı veya Hazine temsilcisi, istinaf yoluna başvurabilir; inceleme öncelikle ve ivedilikle yapılır.**

Devlet, ödediği tazminattan dolayı, koruma tedbiriyle ilgili olarak görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle görevini kötüye kullanan kamu görevlilerine rücu eder. İftira konusunu oluşturan suç veya yalan tanıklık nedeniyle gözaltına alınma ve tutuklama halinde; Devlet, iftira eden veya yalan tanıklıkta bulunan kişiye de rücu eder.

2. Tazminat İsteyemeyecek Kişiler

Kanuna uygun olarak yakalanan veya tutuklanan kişilerden aşağıda belirtilenler tazminat isteyemezler:

- Gözaltı ve tutukluluk süresi başka bir hükümlülüğünden indirilenler.
- Tazminata hak kazanmadığı halde, sonradan yürürlüğe giren ve lehte düzenlemeler getiren kanun gereği, durumları tazminat istemeye uygun hale dönüşenler.
- Genel veya özel af, şikayetten vazgeçme, uzlaşma gibi nedenlerle hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına veya davanın düşmesine karar verilen veya kamu davası geçici olarak durdurulan veya kamu davası ertelenen veya düşürülenler.
- Kusur yeteneğinin bulunmaması nedeniyle hakkında ceza verilmesine yer olmadığına karar verilenler.
- Adli makamlar huzurunda gerçek dışı beyanla suç işlediğini veya suça katıldığını bildirerek gözaltına alınmasına veya tutuklanmasına neden olanlar.

III- İDDİANAMENİN DÜZENLENMESİ VE KABULÜ

Yapılan soruşturma sonunda ya takipsizlik kararı ya da kamu davası açılması kararı verilir. Suçtan zarar gören, kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın **kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren 15 gün içinde, bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi başkanına** itiraz edebilir. Eğer savcılık kamu davası açılmasını gerekli görürse bir iddianame ile dava açar. İddianamenin kabulü ile kamu davası açılmış ve soruşturma devresi sona ermiş olur. Yargılama esnasında farklı bir durum ortaya çıkarsa ek iddianame ile iddianamesini değiştirebilir.

Cumhuriyet savcısının kovuşturama kararına karşı yapılan itirazı aşağıdakilerden hangisi inceler? (2001)

- A) Savcının mensup olduğu ağır ceza mahkemesi
- B) Savcının mensup olduğu ağır ceza mahkemesinin başkanı
- C) Savcının mensup olduğu ağır ceza mahkemesinin yanındaki Cumhuriyet başsavcısı
- D) Savcının mensup olduğu ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi
- E) **Savcının mensup olduğu ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesinin başkanı**

Kovuşturma kararının kaldırılması için, ilgili aşağıdakilerden hangisine başvurulabilir? (2004)

- A) **Savcının bulunduğu yargı çevresindeki en yakın ağır ceza mahkemesine**
- B) Cumhuriyet başsavcısına
- C) Valiye
- D) Adalet bakanına
- E) Kararı veren savcıya

Aşağıdakilerden hangisi ile kamu davası açılmış olur? (2006)

- A) İddianamenin düzenlenmesiyle
- B) İddianamenin mahkemeye verilmesiyle
- C) **İddianamenin kabulüyle**
- D) Mahkemenin duruşma gününü belirlemesiyle
- E) İddianamenin sanığa tebliğiyle

BÖLÜM 2- KOVUŞTURMA EVRESİ

I. KOVUŞTURMA EVRESİNE KATILAN KİŞİLER

A) Hakim

1. Hakimin Tarafsızlığı

a) Hâkimin Davaya Bakamayacağı Haller

Hâkim;

- Suçtan kendisi zarar görmüşse
- Sonradan kalksa bile şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlilik, vesayet veya kayıymlık ilişkisi bulunmuşsa
- Şüpheli, sanık veya mağdurun kan veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoyundan biri ise
- Şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlât edinme bağlantısı varsa
- Şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında üçüncü derece dahil kan hısımlığı varsa
- Evlilik sona ermiş olsa bile, şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında ikinci derece dahil kayın hısımlığı varsa
- Aynı davada Cumhuriyet savcılığı, adlî kolluk görevi, şüpheli veya sanık müdafiliği veya mağdur vekilliği yapmışsa
- Aynı davada tanık veya bilirkişi sıfatıyla dinlenmişse Hâkimlik görevini yapamaz.

Ceza Muhakemesi Kanununa göre aşağıdakilerden hangisi hakimin davaya bakamayacağı hallerden biri değildir? (2006)

- A) Mağdur ile aralarında kayımlık ilişkisi olması
- B) Mağdur ile aralarında evlat edinme ilişkisi bulunması
- C) Mağdur ile aralarında nişanlılık ilişkisi olması
- D) Mağdurun vekilliğini yapmış olması
- E) Aynı davada tanık sıfatıyla dinlenmiş olması

b) Yargılamaya Katılamayacak Hâkim

- Bir karar veya hükme katılan hâkim, yüksek görevli mahkemece bu hükme ilişkin olarak verilecek karar veya hükme katılamaz.
- Aynı işte soruşturma evresinde görev yapmış bulunan hâkim, kovuşturma evresinde görev yapamaz.
- Yargılamanın yenilenmesi halinde, önceki yargılamada görev yapan hâkim, aynı işte görev alamaz.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre, yargılamaya katılma yasağıyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? (2007)

- A) Bir hükme katılan hâkim, yüksek görevli mahkemede bu hükme ilişkin olarak verilecek karara katılamaz.
- B) Hâkim boşandığı eşinin sanık olduğu davada yargılama yapamaz.
- C) Önceki yargılamada görev yapan hâkim yargılamanın yenilenmesinde görev yapamaz.
- D) Aynı davada tanık olarak dinlenen kişi hâkimlik yapamaz.
- E) Bir işin kovuşturmasına katılan hâkim davanın nakli nedeniyle başka bir yer mahkemesinde o işe bakamaz.

c) Hâkimin Reddi

Hâkimin davaya bakamayacağı hâllerde reddi istenebileceği gibi, tarafsızlığını şüpheyne düşürecek diğer sebeplerden dolayı da reddi istenebilir.

Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya bunların müdafii; katılan veya vekili, hâkimin reddi isteminde bulunabilirler.

Tarafsızlığını şüpheyne düşürecek sebeplerden dolayı bir hâkimin reddi, ilk derece mahkemelerinde sanığın sorgusu başlayıncaya kadar istenebilir.

Sonradan ortaya çıkan veya öğrenilen sebeplerle duruşma veya inceleme bitinceye kadar da hâkimin reddi istenebilir. Ancak bu istemin, ret sebebinin öğrenilmesinden itibaren 7 gün içinde yapılması şarttır.

Hâkimin reddi istemine mensup olduğu mahkemece karar verilir. Ancak, reddi istenen hâkim müzakereye katılamaz. Bu nedenle mahkeme teşekkül edemezse bu hususta karar verilmesi;

- Reddi istenen hâkim asliye ceza mahkemesine mensup ise bu mahkemenin yargı çevresi içerisinde bulunan ağır ceza mahkemesine
- Reddi istenen hâkim ağır ceza mahkemesine mensup ise o yerde ağır ceza mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için (1) numaralı daireye; o yerde ağır ceza mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde ise, en yakın ağır ceza mahkemesine aittir.

Ret isteminin kabulü halinde, davaya bakmakla bir başka hâkim veya mahkeme görevlendirilir.

Ret isteminin kabulüne ilişkin kararlar kesindir; kabul edilmemesine ilişkin kararlara karşı itiraz yoluna gidilebilir. İtiraz üzerine verilen ret kararı hükümle birlikte incelenir.

2. Hakimin Görevi (Madde Yönünden Yetki) ve Bağlantı

Mahkemelerin görevleri kanunla belirlenir. **Davaya bakan mahkeme, görevli olup olmadığına kovuşturma evresinin her aşamasında re'sen karar verebilir.**

Görev konusunda mahkemeler arasında uyumsuzluk çıktığında, görevli mahkemeyi **ortak yüksek görevli mahkeme** belirler.

İddianamenin kabulünden sonra; işin, davayı gören mahkemenin görevini aştığı veya dışında kaldığı anlaşılırsa, mahkeme bir kararla işi görevli mahkemeye gönderir.

İddianamenin kabulünden sonra, yargılamanın alt dereceli bir mahkemeye ait olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı verilemez.

Yenilenmesi mümkün olmayanlar dışında, görevli olmayan hâkim veya mahkemece yapılan işlemler hükümsüzdür.

Bir kişi, birden fazla suçtan sanık olur veya bir suçta her ne sıfatla olursa olsun birden fazla sanık bulunursa bağlantı var sayılır. Suçun işlenmesinden sonra suçluyu kayırma, suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme fiilleri de **bağlantılı suç** sayılır.

- Bağlantılı suçlardan her biri değişik mahkemelerin görevine giriyorsa, bunlar hakkında birleştirilmek suretiyle yüksek görevli mahkemede dava açılabilir.
- Kovuşturma evresinin her aşamasında, bağlantılı ceza davalarının birleştirilmesine veya ayrılmasına yüksek görevli mahkemece karar verilebilir.
- Mahkeme, bakmakta olduğu birden çok dava arasında bağlantı görürse yukarıdaki şartlar olmasa dahi birlikte bakmak ve hükme bağlamak üzere bu davaların birleştirilmesine karar verebilir halinde

3. Hakimin Yetkisi

a) Yetkili Mahkeme

- Davaya bakmak yetkisi, **suçun işlendiği yer** mahkemesine aittir.
- Teşebbüste son icra hareketinin yapıldığı, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir.
- Suç, ülkede yayımlanan bir basılı eserle işlenmişse yetki, eserin yayım merkezi olan yer mahkemesine aittir. Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olan hakaret suçunda eser, mağdurun yerleşim yerinde veya oturduğu yerde dağıtılmışsa, o yer mahkemesi de yetkilidir.
- Görsel ve işitsel yayınlarda, mağdurun yerleşim yerinde ve oturduğu yerde işitilmiş veya görülmüşse o yer mahkemesi de yetkilidir.

b) Özel Yetki

- Suçun işlendiği yer belli değilse, şüpheli veya sanığın yakalandığı yer, yakalanmamışsa yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.
- Şüpheli veya sanığın Türkiye'de yerleşim yeri yoksa Türkiye'de en son adresinin bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.
- Mahkemenin bu suretle de belirlenmesi olanağı yoksa, ilk usul işleminin yapıldığı yer mahkemesi yetkilidir.
- Kamu güvenliği nedeniyle Adalet Bakanı Yargutay'dan nakil isteyebilir.
- Afet nedeniyle Adalet Bakanı nakil isteyebilir.

c) Yabancı Ülkede İşlenen Suçlarda Yetki

Yabancı ülkede işlenen ve kanun hükümleri uyarınca Türkiye'de soruşturulması ve kovuşturulması gereken suçlarda yetki, özel yetki kurallarına göre belirlenir. Bununla birlikte Cumhuriyet savcısının, şüphelinin veya sanığın istemi üzerine Yargıtay, suçun işlendiği yere daha yakın olan yer mahkemesine yetki verebilir.

Bu gibi suçlarda şüpheli veya sanık Türkiye'de yakalanmamış, yerleşmemiş veya adresi yoksa; yetkili mahkeme, Adalet Bakanının istemi ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının başvurusu üzerine Yargıtay tarafından belirlenir.

Yabancı ülkelerde bulunup da diplomatik bağışıklıktan yararlanan Türk kamu görevlilerinin işledikleri suçlardan dolayı yetkili mahkeme Ankara mahkemesidir.

d) Deniz, Hava ve Demiryolu Taşıtlarında Veya Bu Taşıtlarla İşlenen Suçlarda Yetki

- Suç, Türk bayrağını taşıma yetkisine sahip olan bir gemide veya böyle bir taşıt Türkiye dışında iken işlenmişse, geminin ilk uğradığı Türk limanında veya bağlama limanında bulunan mahkeme yetkilidir.
- Ülke içerisinde deniz, hava veya demiryolu taşıtlarında ya da bu taşıtlarla işlenen suçlarda, bunların ilk ulaştığı yer mahkemesi de yetkilidir.
- Çevreyi kirlletme suçu, yabancı bayrağı taşıyan bir gemi tarafından Türk kara suları dışında işlendiği takdirde, suçun işlendiği yere en yakın veya geminin Türkiye’de ilk uğradığı limanın bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.

Açık denizde Türk bayrağını taşıyan bir gemide işlenen suçlarda yer yönünden yetkili mahkeme aşağıdakilerden hangisidir? (2002)

- A) Sanığın Türkiye’de yakalandığı yer mahkemesi
- B) Sanığın Türkiye’deki ikametgahı mahkemesi
- C) **Geminin Türkiye’de ilk uğradığı yerin veya bağlama limanının mahkemesi**
- D) Yargıtay’ın belirlediği mahkeme
- E) İlk usul işleminin yapıldığı yer mahkemesi

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa göre bir deniz taşıtında ve taşıt Türk karasularındayken işlenen suçlarda yer itibarıyla yetkili mahkeme aşağıdakilerden hangisidir? (2005)

- A) Gemi kaptanın yerleşim yeri mahkemesi
- B) Şüphelinin yerleşim yeri mahkemesi
- C) Ankara mahkemeleri
- D) Yargıtay tarafından belirlenen mahkeme
- E) **Geminin ilk ulaştığı yer mahkemesi**

e) Bağlantılı suçlarda yetki

Her biri değişik mahkemelerin yetkisi içinde bulunan bağlantılı ceza davaları, yetkili mahkemelerden herhangi birisinde birleştirilerek görülebilir.

Bağlantılı ceza davalarının değişik mahkemelerde bakılmasına başlanmış olursa, Cumhuriyet savcılarının istemlerine uygun olmak koşuluyla, mahkemeler arasında oluşacak uyuşma üzerine, bu davaların hepsi veya bir kısmı bu mahkemelerin birinde birleştirilebilir. Uyuşmazsa, Cumhuriyet savcısı veya sanığın istemi üzerine ortak yüksek görevli mahkeme birleştirmeye gerek olup olmadığına ve gerek varsa hangi mahkemede birleştirileceğine karar verir.

f) Yetkide Olumlu Veya Olumsuz Uyuşmazlık

Birkaç hâkim veya mahkeme arasında olumlu veya olumsuz yetki uyuşmazlığı çıkarsa, ortak yüksek görevli mahkeme, yetkili hâkim veya mahkemeyi belirler.

g) Yetkisizlik iddiası

Sanık, yetkisizlik iddiasını **duruşmada sorgusundan önce** bildirir. Yetkisizlik iddiasına ilişkin karar, sanığın sorgusundan önce verilir. Bu aşamadan sonra yetkisizlik iddiasında bulunulamayacağı gibi mahkemeler de bu hususta re’sen karar veremez. Yetkisizlik kararlarına karşı **itiraz** yoluna gidilebilir.

Yetkili olmayan hâkim veya mahkemece yapılan işlemler, sadece yetkisizlik nedeniyle hükümsüz sayılmaz.

Bir hâkim veya mahkeme, yetkili olmasa bile, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, yargı çevresi içerisinde gerekli işlemleri yapar.

Mahkeme, davanın konusunu oluşturan fiilin mahiyetini ileri sürerek davanın daha aşağı yetkili bir mahkemenin yetkisine dahil olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararını ne zamana kadar verebilir? (2001)

- A) Duruşma başlayıncaya kadar
- B) İddianame okununcaya kadar**
- C) Esas hakkında mütalaalar bildirilinceye kadar
- D) Duruşma sona erinceye kadar
- E) Son karar verilinceye kadar

h) Davanın Nakli

Yetkili hakim veya mahkeme, hukuki veya fiili sebeplerle görevini yerine getiremeyecek halde bulunursa; **yüksek görevli mahkeme**, davanın başka yerde bulunan aynı derecede bir mahkemeye nakline karar verir.

Kovuşturmanın görevli ve yetkili olan mahkemenin bulunduğu yerde yapılması **kamu güvenliği için tehlikeli olursa**, davanın naklini **Adalet Bakanı Yargıtay'dan** ister.

B) Savcı

Temel görevleri soruşturma evresinde olmakla birlikte savcı açtığı davayı yürütmek zorundadır. Savcı sanık hakkında beraat talep edebilir ancak bu halde de davayı devam ettirmek zorundadır.

C) Sanık

Kovuşturmanın başlamasından itibaren hükmün kesinleşmesine kadar, suç şüphesi altında bulunan kişiye sanık denir.

D) Malen Sorumlu

Yargılama konusu için hükme bağlanması ve bunun kesinleşmesinden sonra, maddî ve malî sorumluluk taşıyarak hükmün sonuçlarından etkilenecek veya bunlara katlanacak kişidir.

E) Müdafî ve Vekil

Şüpheli veya sanığın ceza muhakemesinde savunmasını yapan avukatına müdafî, Katılan, suçtan zarar gören veya malen sorumlu kişiyi ceza muhakemesinde temsil eden avukata vekil denir.

- Şüpheli veya sanıktan kendisine bir müdafî seçmesi istenir. Şüpheli veya sanık, müdafî seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse, istemi halinde bir müdafî görevlendirilir.
- **Müdafî bulunmayan şüpheli veya sanık; çocuk, kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz ise, istemi aranmaksızın bir müdafî görevlendirilir.**
- **Alt sınırı 5 yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada da istem aranmaksızın müdafî görevlendirilir.**
- Müdafî ve vekil, soruşturma evresinde dosya içeriğini inceleyebilir ve istediği belgelerin bir örneğini harçsız olarak alabilir.
- Müdafîin dosya içeriğini incelemesi veya belgelerden örnek alması, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise, **Cumhuriyet savcısının istemi üzerine, sulh ceza hakiminin kararıyla** bu yetkisi kısıtlanabilir. Yakalanan kişinin veya şüphelinin ifadesini içeren tutanak ile bilirkişi raporları ve adı geçenlerin hazır bulunmaya yetkili oldukları diğer adli işlemlere ilişkin tutanaklar hakkında kısıtlama hükmü uygulanmaz.
- Şüpheli veya sanık, vekaletname aranmaksızın müdafî ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda görüşebilir. Bu kişilerin müdafî ile yazışmaları denetime tabi tutulamaz.

F) Mağdur ve Şikâyetçi

Suçun koruduğu hukuksal değer şahsında zedelenen kişiye mağdur denir. Mağdur ve şikâyetçinin hakları şunlardır:

- **Soruşturma evresinde:** Delillerin toplanmasını isteme, belge örneği isteme, Vekili yoksa, baro tarafından kendisine bir avukat görevlendirilmesini isteme, vekili aracılığı ile soruşturma belgelerini ve elkonulan ve muhafazaya alınan eşyayı inceletme, Cumhuriyet savcısının, kovuşturmayla yer olmadığı yönündeki kararına kanunda yazılı usule göre itiraz hakkını kullanma.
- **Kovuşturma evresinde:** Duruşmadan haberdar edilme, Kamu davasına katılma, Tutanak ve belgelerden vekili aracılığı ile örnek isteme, Tanıkların davetini isteme, Vekili yoksa, baro tarafından kendisine avukat atanmasını isteme, Davaya katılmış olma koşuluyla davayı sonuçlandıran kararlara karşı kanun yollarına başvurma haklarına sahiptir.
- Mağdur, 18 yaşını doldurmamış, sağır veya dilsiz ya da meramını ifade edemeyecek derecede malûl olur ve bir vekili de bulunmazsa, **istemi aranmaksızın** bir vekil görevlendirilir.

G) Katılan (Müdahil)

- Mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduklarını bildirerek kamu davasına katılabilirler.
- Katılma davayı durdurmaz. Katılmadan önce verilmiş olan kararlar katılana tebliğ edilmez.
- Katılan, Cumhuriyet savcısına bağlı olmaksızın kanun yollarına başvurabilir.
- Katılan, vazgeçerse veya ölürse katılma hükümsüz kalır. Mirasçılar, katılanın haklarını takip etmek üzere davaya katılabilirler.
- Katılana vekil, müdafî, mahkeme başkanı, savcı doğrudan soru yöneltebilir.

Katılmayla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? (2007)

- A) Malen sorumlu olan kamu davasına katılabilir.
- B) Küçük olan katılanın avukatı yoksa zorunlu olarak bir avukat görevlendirilir.
- C) Katılan ölürse katılma hükümsüz kalır.
- D) **Katılan ancak savcıyla birlikte kanun yoluna başvurabilir.**
- E) Mirasçılar davaya katılabilir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre, aşağıdakilerden hangisi duruşmada, katılana doğrudan soru yöneltemez? (2008)

- A) Vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat
- B) Mahkeme başkanı
- C) Cumhuriyet savcısı
- D) Müdafî
- E) **Sanık**

II. DURUŞMA

Mahkeme, iddianamenin kabulünden sonra duruşma gününü belirler ve duruşmada hazır bulunması gereken kişileri çağırır. İddianame, çağrı kâğıdı ile birlikte sanığa tebliğ olunur.

- Duruşma herkese açıktır.
- **Genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde, duruşmanın bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına mahkemece karar verilebilir.** Bu hallerde, açıklığın kaldırılması istemine ilişkin olarak yapılacak duruşma, istem üzerine veya mahkemece uygun görülürse kapalı yapılır. Duruşmanın kapalı yapılması konusundaki gerekçeli karar ile hüküm açık duruşmada açıklanır. Açıklığın kaldırılması kararı nedenleriyle tutanağa geçirilir.
- **Sanık, 18 yaşını doldurmamış ise duruşma kapalı yapılır; hüküm de kapalı duruşmada açıklanır.**
- Duruşmada, hükme katılacak hâkimler ve Cumhuriyet savcısı ile zabıt kâtibinin ve Kanunun zorunlu müdafiliği kabul ettiği hâllerde müdafinin hazır bulunması şarttır. Sulh ceza mahkemelerinde yapılan duruşmalarda Cumhuriyet savcısı bulunmaz.

- Duruşmanın düzeni, mahkeme başkanı veya hâkim tarafından sağlanır.

Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre, duruşmanın açık ya da kapalı yapılmasıyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? (2009)

- A) Sanık, 18 yaşını doldurmamış ise duruşma kapalı yapılır.
- B) Sanık, 18 yaşını doldurmamış ise hüküm kapalı duruşmada açıklanır.
- C) Genel ahlakın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde, duruşmanın bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına mahkemece karar verilebilir.
- D) Genel ahlakın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde, açıklığın kaldırılmasına ilişkin duruşma da kapalı yapılır.
- E) Duruşmanın kapalı yapılması konusundaki gerekçeli karar ile hüküm açık duruşmada açıklanır.

III. DELİLLER

Ceza Muhakemesinde delil serbestisi ilkesi vardır. **Sanığın sorguya çekilmesinden sonra** delillerin ortaya konulmasına başlanır. Ancak, sanığın tebligata rağmen mazeretsiz olarak gelmemesi sebebiyle sorgusunun yapılamamış olması, delillerin ortaya konulmasına engel olmaz. Ortaya konulan deliller, sonradan gelen sanığa bildirilir.

Ortaya konulması istenilen bir delil aşağıda yazılı hallerde reddolunur:

- Delil, kanuna aykırı olarak elde edilmişse.
- Delil ile ispat edilmek istenilen olayın karara etkisi yoksa.
- İstem, sadece davayı uzatmak maksadıyla yapılmışsa.

Cumhuriyet savcısı ile sanık veya müdafii birlikte rıza gösterirlerse, tanığın dinlenmesinden veya başka herhangi bir delilin ortaya konulmasından vazgeçilebilir.

A) Tanıklık

Tanıklar çağrı kâğıdı ile çağrılır. Çağrı kâğıdında gelmemenin sonuçları bildirilir. Tutuklu işlerde tanıklar için zorla getirme kararı verilebilir. Usulüne uygun olarak çağrılıp da mazeretini bildirmeksizin gelmeyen tanıklar zorla getirilir ve gelmemelerinin sebep olduğu giderler takdir edilerek, kamu alacaklarının tahsili usulüne göre ödettirilir. Zorla getirilen tanık evvelce gelmemesini haklı gösterecek sebepleri sonradan bildirirse aleyhine hükmedilen giderler kaldırılır.

1. Tanıklıktan Çekinme

- Şüpheli veya sanığın nişanlısı
- Evlilik bağı kalmasa bile şüpheli veya sanığın eşi
- Şüpheli veya sanığın kan hısımlığından veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoyu
- Şüpheli veya sanığın üçüncü derece dahil kan veya ikinci derece dahil kayın hısımları
- Şüpheli veya sanıkla aralarında evlâtlık bağı bulunanlar tanıklıktan çekinebilir.

Yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı nedeniyle tanıklıktan çekinmenin önemini anlayabilecek durumda olmayanlar, kanunî temsilcilerinin rızalarıyla tanık olarak dinlenebilirler. Kanunî temsilci şüpheli veya sanık ise, bu kişilerin çekinmeleri konusunda karar veremez.

Tanıklıktan çekinebilecek olan kimselere, dinlenmeden önce tanıklıktan çekinebilecekleri bildirilir. Bu kimseler, dinlenirken de her zaman tanıklıktan çekinebilirler.

2. Meslek ve sürekli uğraşları sebebiyle tanıklıktan çekinme

- Avukatlar veya stajyerleri veya yardımcılarının, bu sıfatları dolayısıyla veya yüklendikleri yargı görevi sebebiyle öğrendikleri bilgiler
- Hekimler, diş hekimleri, eczacılar, ebeler ve bunların yardımcıları ve diğer bütün tıp meslek veya sanatları mensuplarının, bu sıfatları dolayısıyla hastaları ve bunların yakınları hakkında öğrendikleri bilgiler

- Malî işlerde görevlendirilmiş müşavirler ve noterlerin bu sıfatları dolayısıyla hizmet verdikleri kişiler hakkında öğrendikleri bilgiler

Birinci bent dışında kalan kişiler, ilgilinin rızasının varlığı halinde, tanıklıktan çekinemez.

3. Yemin verilmeyen tanıklar

- Dinlenme sırasında 15 yaşını doldurmamış olanlar
- Ayırt etme gücüne sahip olmamaları nedeniyle yeminin niteliği ve önemini kavrayamayanlar
- Soruşturma veya kovuşturma konusu suçlara iştiraktan veya bu suçlar nedeniyle suçluyu kayırmaktan ya da suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirmekten şüpheli, sanık veya hükümlü olanlar yeminsiz dinlenir.

Yasal bir sebep olmaksızın tanıklıktan veya yeminden çeken tanık hakkında, bundan doğan giderlere hükmedilmekle beraber, yeminin veya tanıklığının gerçekleştirilmesi için dava hakkında hüküm verilinceye kadar ve her halde 3 ayı geçmemek üzere disiplin hapsi verilebilir. Kişi, tanıklığa ilişkin yükümlülüğüne uygun davranması halinde, derhal serbest bırakılır.

Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre, aşağıdakilerden hangisi mesleği ve sürekli uğraşı sebebiyle tanıklıktan çekinemez? (2008)

- A) Eczacılar
- B) Ebe yardımcılar
- C) Avukat stajyerleri
- D) Tapu memurları
- E) Mali müşavirler

Aşağıdakilerden hangisi tanıklıktan çekilemez? (2006)

- A) Şüphelinin nişanlısı
- B) Şüphelinin eski eşi
- C) Şüphelinin evlatlığı
- D) Şüphelinin babası
- E) Şüphelinin iş ortağı

Yemin etmeyen tanığa uygulanabilecek disiplin hapsinin azami süresi ne kadardır? (2010)

- A) 3 Gün
- B) 1 Hafta
- C) 1 Ay
- D) 3 Ay
- E) 6 Ay

B) Bilirkişi İncelemesi

Çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına **re'sen, Cumhuriyet savcısının, katılanın, vekilinin, şüphelinin veya sanığın, müdafinin veya kanunî temsilcinin istemi üzerine** karar verilebilir. Ancak hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukukî bilgi ile çözülmesi olanaklı konularda bilirkişi dinlenemez.

Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı da bilirkişi görevlendirebilir.

Bilirkişiler, il adlî yargı adalet komisyonları tarafından her yıl düzenlenen bir listede yer alan gerçek veya tüzel kişiler arasından seçilirler.

- Resmî bilirkişilikle görevlendirilmiş olanlar ve 64 üncü maddede belirtilen listelerde yer almış bulunanlar.
- İncelemenin yapılması için bilinmesi gerekli fen ve sanatları meslek edinenler.
- İncelemenin yapılması için gerekli mesleği yapmaya resmen yetkili olanlar bilirkişilik görevini kabul etmekle yükümlüdürler.

Hâkimin reddini gerektiren sebepler, bilirkişi hakkında da geçerlidir.

Tanıklıktan çekinmeyi gerektirecek sebepler bilirkişiler hakkında da geçerlidir. Bilirkişi, geçerli diğer sebeplerle de görüş bildirmekten çekinebilir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa göre bilirkişilikle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır? (2005)

- A) Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, bilirkişi görevlendirebilir
- B) Tüzel kişilerin de bilirkişi olması mümkündür
- C) Resmi bilirkişilikle görevlendirilmiş olan kişiler, bu görevlendirmeyi reddedemez
- D) Bilirkişilerin hiçbir şekilde çekilmeleri mümkün değildir**
- E) Bilirkişi, görevini yerine getirmek amacıyla bilgi edinmek için, şüpheli ve sanık dışındaki kimselerin de bilgisine başvurabilir

C) Gözlem Altına Alınma

Fiili işlediği yolunda kuvvetli şüpheler bulunan şüpheli veya sanığın akıl hastası olup olmadığını, akıl hastası ise ne zamandan beri hasta olduğunu ve bunun, kişinin davranışları üzerindeki etkilerini saptamak için; uzman hekimin önerisi üzerine, Cumhuriyet savcısının ve müdafinin dinlenmesinden sonra resmî bir sağlık kurumunda gözlem altına alınmasına, **soruşturma evresinde sulh ceza hâkimi, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından karar verilebilir.**

Gözlem süresi **3 haftayı** geçemez. Bu sürenin yetmeyeceği anlaşılırsa resmî sağlık kurumunun istemi üzerine, her seferinde 3 haftayı geçmemek üzere ek süreler verilebilir; ancak sürelerin toplamı **3 ayı** geçemez. Gözlem altına alınma kararına karşı itiraz yoluna gidilebilir; itiraz, kararın yerine getirilmesini durdurur.

D) Şüpheli, Sanık, Mağdur ve Diğer Kişilerin Beden Muayenesi Ve Vücudundan Örnek Alınması

Bir suça ilişkin delil elde etmek için şüpheli, sanık veya mağdur üzerinde beden muayenesi yapılabilmesine ya da vücuttan kan veya benzeri biyolojik örneklerle saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilmesine; **Cumhuriyet savcısı veya mağdurun istemiyle ya da re'sen hâkim veya mahkeme, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir.** Cumhuriyet savcısının kararı, 24 saat içinde hâkim veya mahkemenin onayına sunulur. Hâkim veya mahkeme, 24 saat içinde kararını verir. Onaylanmayan kararlar hükümsüz kalır ve elde edilen deliller kullanılamaz. Mağdurun rızasının varlığı halinde karar aranmaz.

Çocuğun soy bağıının araştırılmasına gerek duyulması halinde; bu araştırmanın yapılabilmesi için karar alınması gerekir. Tanıklıktan çekinme sebepleri ile muayeneden veya vücuttan örnek alınmasından kaçınılabilir.

E) Moleküler Genetik İncelemeler

Şüpheli veya sanığın vücudundan alınan örnekler üzerinde, soybağının veya elde edilen bulgunun şüpheli veya sanığa ya da mağdura ait olup olmadığının tespiti için zorunlu olması hâlinde moleküler genetik incelemeler yapılabilir. Moleküler genetik incelemeler yapılmasına **sadece hâkim karar verebilir.** Kararda inceleme ile görevlendirilen bilirkişi de gösterilir. Alınan örnekler üzerinde yapılan inceleme sonuçları, kişisel veri niteliğinde olup, başka bir amaçla kullanılamaz; dosya içeriğini öğrenme yetkisine sahip bulunan kişiler tarafından bir başkasına verilemez.

F) Fizik Kimliğinin Tespiti

Üst sınırı 2 yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı şüpheli veya sanığın, kimliğinin tespiti için gerekli olması halinde, Cumhuriyet savcısının emriyle fotoğrafı, beden ölçüleri, parmak ve avuç içi izi, bedeninde yer almış olup teşhisini kolaylaştıracak diğer özellikleri ile sesi ve görüntüleri kayda alınarak, soruşturma ve kovuşturma işlemlerine ilişkin dosyaya konulur.

Kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz süresinin dolması, itirazın reddi, beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilip kesinleşmesi hallerinde söz konusu kayıtlar Cumhuriyet savcısının huzurunda derhal yok edilir ve bu husus tutanağa geçirilir.

G) Keşif ve Yer Gösterme

Keşif, hâkim veya mahkeme veya naip hâkim ya da istinabe olunan hâkim veya mahkeme ile gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından yapılır.

Keşif yapılması sırasında şüpheli, sanık, mağdur ve bunların müdafii ve vekili hazır bulunabilirler. Cumhuriyet savcısı, kendisine yüklenen suç hakkında açıklamada bulunmuş olan şüpheliye yer gösterme işlemi yaptırabilir.

H) Ölünün Kimliğini Belirleme ve Adli Muayene

Engelleyici sebepler olmadıkça ölü muayenesinden veya otopsiden önce ölünün kimliği her suretle ve özellikle kendisini tanıyanlara gösterilerek belirlenir ve elde edilmiş bir şüpheli veya sanık varsa, teşhis edilmek üzere ölü ona da gösterilebilir.

Ölünün adli muayenesinde tıbbi belirtiler, ölüm zamanı ve ölüm nedenini belirlemek için tüm bulgular saptanır. Bu muayene, Cumhuriyet savcısının huzurunda ve bir hekim görevlendirilerek yapılır. Gömülmüş bulunan bir ceset, incelenmesi veya otopsi yapılması için mezardan çıkarılabilir. Bu husustaki karar, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından verilir. Mezardan çıkarma kararı, araştırmanın amacını tehlikeye düşürmeyecekse ve ulaşılması da zor değilse ölünün bir yakınına derhal bildirilir.

I) Otopsi

Otopsi, Cumhuriyet savcısının huzurunda biri adli tıp, diğeri patoloji uzmanı veya diğeri dallardan birisinin mensubu veya biri pratisyen iki hekim tarafından yapılır. Müdafii veya vekil tarafından getirilen hekim de otopside hazır bulunabilir. Zorunluluk bulunduğu otopsi işlemi bir hekim tarafından da yapılabilir; bu durum otopsi raporunda açıkça belirtilir.

IV. HÜKÜM

Duruşmanın sona erdiği açıklandıktan sonra hüküm verilir. Beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi kararı, hükümdür.

A) Beraat Kararı

- Yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması,
- Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması,
- Yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması,
- Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması,
- Yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması hallerinde verilir.

B) Ceza Verilmesine Yer Olmadığına Karar Verilmesi

Sanık hakkında;

- Yüklenen suçla bağlantılı olarak yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağır ve dilsizlik hali ya da geçici nedenlerin bulunması
- Yüklenen suçun hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi suretiyle veya zorunluluk hali ya da cebir veya tehdit etkisiyle işlenmesi
- Meşru savunmada sınırın heyecan, korku ve telaş nedeniyle aşılması
- Kusurluluğu ortadan kaldıran hataya düşülmesi
- Hallerinde, kusurunun bulunmaması dolayısıyla ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir.

İşlenen fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen;

- Etkin pişmanlık,
- Şahsî cezasızlık sebebinin varlığı,
- Karşılıklı hakaret,
- İşlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı,
- Dolayısıyla, faile ceza verilmemesi hallerinde, ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir.

C) Mahkûmiyet Kararı

Yüklenen suç işlendiğinin sabit olması halinde, sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilir. Yüklenen suç işlendiğinin sabit olması halinde, belli bir cezaya mahkûmiyet yerine veya mahkûmiyetin yanı sıra güvenlik tedbirine hükmolunur.

D) Davanın Reddine Karar Verilmesi

Aynı fiil nedeniyle, aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa davanın reddine karar verilir.

E) Düşme ve Durma Kararı

Türk Ceza Kanununda öngörülen düşme sebeplerinin varlığı ya da soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması hallerinde, davanın düşmesine karar verilir. Ancak, soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup da şartın henüz gerçekleşmediği anlaşılırsa; gerçekleşmesini beklemek üzere, durma kararı verilir. Bu karara itiraz edilebilir.

Derhâl beraat kararı verilebilecek hâllerde durma, düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilemez.

F) Görevsizlik Kararı

Adli yargı dışındaki bir yargı merciine yönelik görevsizlik kararı kanun yolu bakımından hüküm sayılır.

Kovuşturma evresinde suçun takibinin şikâyetle bağlı olduğu ve şikâyet süresinin henüz dolmadığı anlaşılmıştır.

Bu durumda Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre, mahkemenin vereceği kararla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur? (2008)

- A) Durma kararı verilebilir.
- B) Düşme kararı verir.
- C) İddianameyi iade eder.
- D) Ceza verilmesine yer olmadığına karar verir.
- E) Hükümün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verir.

V. KANUN YOLLARI

A) Kanun Yollarına Başvurma Hakkı

Hâkim ve mahkeme kararlarına karşı;

- Cumhuriyet savcısı
- Şüpheli
- Sanık
- Katılan
- Katılma isteği karara bağlanmamış, reddedilmiş veya katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş bulunanlar için kanun yolları açıktır.

Şüpheli veya sanığın yasal temsilcisi ve eşi, şüpheli veya sanığa açık olan kanun yollarına süresi içinde kendiliklerinden başvurabilirler.

- Kabul edilebilir bir başvuruda kanun yolunun veya merciin belirlenmesinde yanılma, başvuranın haklarını ortadan kaldırmaz. Bu hâlde başvurunun yapıldığı merci, başvuruyu derhâl görevli ve yetkili olan mercie gönderir.
- Cumhuriyet savcısı tarafından aleyhine kanun yoluna gidilen karar, sanık lehine bozulabilir veya değiştirilebilir. **Cumhuriyet savcısı, kanun yoluna sanık lehine başvurduğunda, yeniden verilen hüküm önceki hükümde tayin edilmiş olan cezadan daha ağır bir cezayı içeremez.**
- **Kanun yoluna başvurulduktan sonra bundan vazgeçilmesi, merci tarafından karar verilmeye kadar geçerlidir. Ancak, Cumhuriyet savcısı tarafından sanık lehine yapılan başvurudan onun rızası olmaksızın vazgeçilemez.**

B) Olağan Kanun Yolları

1. İtiraz

Hâkim veya mahkeme kararına karşı itiraz, kanunun **ilgililerin kararı öğrendiği günden itibaren 7 gün içinde kararı veren mercie** verilecek bir dilekçe ile yapılır.

Kararına itiraz edilen hâkim veya mahkeme, itirazı yerinde görürse kararını düzeltir; yerinde görmezse en çok 3 gün içinde, itirazı incelemeye yetkili olan mercie gönderir. **İtirazı inceleyecek merciler:**

- Sulh ceza hâkiminin kararlarına yapılan itirazlar, yargı çevresinde bulundukları asliye ceza mahkemesi hâkimine
- Sulh ceza işleri, asliye ceza hâkimi tarafından görülüyorsa ağır ceza işlerini gören mahkeme başkanına
- Asliye ceza mahkemesi hâkimi tarafından verilen kararlara yapılacak itirazların incelenmesi, yargı çevresinde bulundukları ağır ceza mahkemesine
- Ağır ceza mahkemesi ile başkanı tarafından verilen kararlar hakkındaki itirazların incelenmesi, o yerde ağır ceza mahkemesinin birden çok dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye; son numaralı daire için birinci daireye; o yerde ağır ceza mahkemesinin tek dairesi varsa, en yakın ağır ceza mahkemesine aittir.

İtiraz, kararın yerine getirilmesinin geri bırakılması sonucunu doğurmaz. Ancak, kararına itiraz edilen makam veya kararı inceleyecek merci, geri bırakılmasına karar verebilir.

İtiraz üzerine verilen karar kesindir.

2. İstinaf

İlk derece mahkemelerinden verilen hükümlere karşı istinaf yoluna başvurulabilir. Ancak, 15 yıl ve daha fazla hapis cezalarına ilişkin hükümler, bölge adliye mahkemesince re'sen incelenir.

- Sonuç olarak belirlenen 2000 lira dahil adlî para cezasına mahkûmiyet hükümlerine,
- Üst sınırı 500 günü geçmeyen adlî para cezasını gerektiren suçlardan beraat hükümlerine,
- Kanunlarda kesin olduğu yazılı bulunan hükümlere **karşı istinaf yoluna başvurulamaz.**

İstinaf istemi ve süresi;

- İstinaf istemi, hükmün açıklanmasından itibaren **7 gün içinde hükmü veren mahkemeye** bir dilekçe ile yapılır.
- Asliye ceza mahkemelerinde bulunan Cumhuriyet savcıları, mahkemelerinin yargı çevresi içerisindeki sulh ceza mahkemelerinin; ağır ceza mahkemelerinde bulunan Cumhuriyet savcıları, mahkemelerinin yargı çevresi içerisindeki asliye ve sulh ceza mahkemelerinin hükümlerine karşı, kararın o yer Cumhuriyet Başsavcılığına geliş tarihinden itibaren 7 gün içinde istinaf yoluna başvurulabilirler.
- Süresi içinde yapılan istinaf başvurusu, hükmün kesinleşmesini engeller.

İstinaf istemin dilekçesinin reddi;

- Kanunî sürenin geçmesinden sonra
- Aleyhine istinaf yoluna başvurulamayacak bir hükme karşı yapılmışsa
- İstinaf yoluna başvuranın buna hakkı yoksa, **hükmü veren mahkeme bir kararla dilekçeyi reddeder.**
- İstinaf başvurusunda bulunan Cumhuriyet savcısı veya ilgililer, ret kararının kendilerine tebliğinden itibaren 7 gün içinde bölge adliye mahkemesinden bu hususta bir karar vermesini isteyebilirler. Bu takdirde dosya bölge adliye mahkemesine gönderilir. Ancak, bu nedenle hükmün infazı ertelenemez.

Bölge adliye mahkemesi, Cumhuriyet Başsavcılığının tebliğnamesini, dosyayı ve dosyayla birlikte sunulmuş olan delilleri inceledikten sonra;

- İlk derece mahkemesinin kararında usule veya esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığını, delillerde veya işlemlerde herhangi bir eksiklik olmadığını, ispat

bakımından değerlendirmenin yerinde olduğunu saptadığında istinaf başvurusunun esastan reddine,

- İlk derece mahkemesinin kararında 289 uncu maddede belirtilen bir hukuka aykırılık nedeninin bulunması hâlinde hükmün bozulmasına ve dosyanın yeniden incelenmek ve hükmolünmek üzere hükmü bozulan ilk derece mahkemesine veya kendi yargı çevresinde uygun göreceği diğer bir ilk derece mahkemesine gönderilmesine,
- Diğer hâllerde, gerekli tedbirleri aldıktan sonra ilk derece mahkemesinin kararını kaldırarak davanın yeniden görülmesine ve duruşma hazırlığı işlemlerine başlanmasına, karar verir.

Bölge adliye mahkemesi karar ve hükümlerine karşı direnilemez; bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez.

3. Temyiz

a) Temyizi Mümkün ve Mümkün Olmayan Kararlar

Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan hükümleri temyiz edilebilir. Ancak;

- İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezaları ile miktarı ne olursa olsun adlî para cezalarına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine dair bölge adliye mahkemesi kararları
- İlk derece mahkemelerinden verilen 5 yıl veya daha az hapis cezalarını artırmayan bölge adliye mahkemesi kararları
- Sulh ceza mahkemesinin görevine giren suçlarla ilgili olarak ilk derece mahkemelerinden verilen hükümlere ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararları
- Sadece eşya veya kazanç müsaderesine veya bunlara yer olmadığına ilişkin ilk derece mahkemesi kararlarını değiştirmeyen bölge adliye mahkemesi kararları
- 10 yıl veya daha az hapis cezasını veya adlî para cezasını gerektiren suçlardan, ilk derece mahkemesince verilen beraat kararları ile ilgili olarak bölge adliye mahkemesince verilen beraat kararları ile istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararları
- Davanın düşmesine, ceza verilmesine yer olmadığına, güvenlik tedbirine ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak bölge adliye mahkemesince verilen davanın düşmesine, ceza verilmesine yer olmadığına, güvenlik tedbirine veya istinaf başvurusunun reddine dair kararlar temyiz edilemez.

Temyiz, ancak hükmün hukuka aykırı olması nedenine dayanır. Bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması hukuka aykırılıktır.

Temyiz dilekçesi veya beyanında gösterilmiş olmasa da aşağıda yazılı hâllerde hukuka kesin aykırılık var sayılır:

- Mahkemenin kanuna uygun olarak teşekkül etmemiş olması
- Hâkimlik görevini yapmaktan kanun gereğince yasaklanmış hâkimin hükme katılması
- Geçerli şüphe nedeniyle hakkında ret istemi öne sürülmüş olup da bu istem kabul olunduğu hâlde hâkimin hükme katılması veya bu istemin kanuna aykırı olarak reddedilip hâkimin hükme katılması
- Mahkemenin kanuna aykırı olarak davaya bakmaya kendini görevli veya yetkili görmesi
- Cumhuriyet savcısı veya duruşmada kanunen mutlaka hazır bulunması gereken diğer kişilerin yokluğunda duruşma yapılması
- Duruşmalı olarak verilen hükümde açıklık kuralının ihlâl edilmesi
- Hükmün 230 uncu madde gereğince gerekçeyi içermemesi
- Hüküm için önemli olan hususlarda mahkeme kararı ile savunma hakkının sınırlandırılmış olması
- Hükmün hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delile dayanması

Sanığın yararına olan hukuk kurallarına aykırılık, sanık aleyhine hükmün bozdurulması için Cumhuriyet savcısına bir hak vermez.

b) Temyiz istemi ve süresi

Temyiz istemi, **hükmün açıklanmasından itibaren 7 gün içinde** hükmü veren mahkemeye bir dilekçe verilmesi veya zabıt kâtibine bir beyanda bulunulması suretiyle yapılır; beyan tutanağa

geçirilir ve tutanak hâkime onaylatılır. Hüküm, temyiz yoluna başvurma hakkı olanların yokluğunda açıklanmışsa, süre tebliğ tarihinden başlar.

C) Olağanüstü Kanun Yolları

1. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi

Yargıtay ceza dairelerinden birinin kararına karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, re'sen veya istem üzerine, ilâmın kendisine verildiği tarihten itibaren 30 gün içinde Ceza Genel Kuruluna itiraz edebilir. Sanığın lehine itirazda süre aranmaz.

2. Kanun Yararına Bozma

Hâkim veya mahkeme tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar veya hükümde hukuka aykırılık bulunduğunu öğrenen Adalet Bakanı, o karar veya hükmün Yargıtay'ca bozulması istemini, yasal nedenlerini belirterek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı olarak bildirir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, bu nedenleri aynen yazarak karar veya hükmün bozulması istemini içeren yazısını Yargıtay'ın ilgili ceza dairesine verir. Yargıtay'ın ceza dairesi ileri sürülen nedenleri yerinde görürse, karar veya hükmü kanun yararına bozar.

3. Yargılamanın Yenilenmesi

a) Hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi nedenleri

Kesinleşen bir hükümle sonuçlanmış bir dava, aşağıda yazılı hâllerde hükümlü lehine olarak yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar görülür:

- Duruşmada kullanılan ve hükmü etkileyen bir belgenin sahteliği anlaşırsa
- Yemin verilerek dinlenmiş olan bir tanık veya bilirkişinin hükmü etkileyecek biçimde hükümlü aleyhine kasıt veya ihmâl ile gerçek dışı tanıklıkta bulunduğu veya oy verdiği anlaşırsa.
- Yeni olaylar veya yeni deliller ortaya çıkmışsa (esasa etki eder nitelikte)
- Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması. Bu hâlde yargılamanın yenilenmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren **1 yıl içinde** istenebilir.

Yargılamanın yenilenmesi istemi hükmün infazını ertelemeyebilir. Ancak mahkeme, infazın geri bırakılmasına veya durdurulmasına karar verebilir. Hükmün infaz edilmiş olması veya hükümlünün ölümü, yargılamanın yenilenmesi istemine engel olmaz. Ölenin eşi, üstsoyu, altsoyu, kardeşleri bunların yokluğu durumunda Adalet Bakanı yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunabilirler.

b) Sanık veya Hükümlünün Aleyhine Yargılamanın Yenilenmesi Nedenleri

Kesinleşen bir hükümle sonuçlanmış olan bir dava aşağıda yazılı hâllerde sanık veya hükümlünün aleyhine olarak yargılamanın yenilenmesi yolu ile tekrar görülür:

- Duruşmada sanığın veya hükümlünün lehine ileri sürülen ve hükme etkili olan bir belgenin sahteliği anlaşırsa
- Hükme katılmış olan hâkimlerden biri, aleyhine ceza kovuşturmasını veya bir ceza ile mahkûmiyetini gerektirecek nitelikte olarak görevlerini yapmada sanık veya hükümlü lehine kusur etmiş ise
- Sanık beraat ettikten sonra suçla ilgili olarak hâkim önünde güvenilebilir nitelikte ikrarda bulunmuşsa

c) Yargılamanın Yenilenmesinin Kabul Edilmeyeceği Hâl

- Kanunun aynı maddesinde yer almış sınır içinde olmak üzere cezanın değiştirilmesi amacıyla yargılamanın yenilenmesi kabul edilemez.
- Hatanın giderilebilmesini sağlayacak başka bir yol varsa, yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemez.

d) Yargılamanın Yenilenmesi İsteminin Görüşülmesi

- Hükümlü ölmüşse mahkeme yeniden duruşma yapmaksızın gerekli delilleri topladıktan sonra hükümlünün beraatine veya yargılamanın yenilenmesi isteminin reddine karar verir.

- Diğer hâllerde de mahkeme, bu hususta yeterli delil varsa Cumhuriyet savcısının uygun görüşünü aldıktan sonra duruşma yapmaksızın hükümlünün derhâl beraatine karar verir. Mahkeme beraat kararı ile beraber önceki hükmün ortadan kaldırılmasını da karar altına alır.
- Yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunan kimse isterse, gideri Devlet Hazinesine ait olmak üzere önceki hükmün iptaline ilişkin karar Resmî Gazete ile ilân olunacağı gibi mahkemenin takdirine göre diğer gazetelerle de ilân edilebilir.

e) Yeniden Duruşma Sonucunda Verilecek Hüküm

Yeniden yapılacak duruşma sonucunda mahkeme, önceki hükmü onaylar veya hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verir.

- Yargılamanın yenilenmesi istemi hükümlünün lehine olarak yapılmışsa, yeniden verilecek hüküm önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır bir cezayı içeremez.
- Yargılamanın yenilenmesi sonucunda beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmesi halinde, önceki mahkûmiyet kararının tamamen veya kısmen infaz edilmesi dolayısıyla kişinin uğradığı maddî ve manevî zararlar bu Kanunun 141 ilâ 144 üncü maddeleri hükümlerine göre tazmin edilir.

Aşağıdakilerden hangisi Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenen olağan ya da olağanüstü kanun yollarından biri değildir? (2009)

- A) Temyiz
- B) İtiraz
- C) Yargılamanın yenilenmesi
- D) Karar düzeltme**
- E) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı